ИЗДАТЕЛ

научно списание
Том XXII, книжка 1, 2020

PUBLISHER

scientific journal
Vol. XXII, Issue 1, 2020

ЗА БУКВИТЕ
О ПИСМЕНЕХЪ

Профил на списанието

Списание „Издател“ публикува научни текстове във всички исторически практически и теоретични области на книгоиздаването в България и чужбина. Целта е списание „Издател“ да се утвърди като национален и международен научен форум, който чрез висококачествени авторски изследвания и рецензии на български и английски да отразява целият спектър от теми, отнасящ се до създаването, възпроизвеждането и употребата на книжовни продукти. За да постигнем високо качество, редакционната колегия ще разчита на принципите на професионалния подбор, независимата оценка и системността на издателската процедура. Основните тематични рубрики на списанието са: Към читателя; Практика и опит; История на книгата; Теоретични аспекти; Нови подходи и иновации; Рецензии и анотации; Писма до редактора

Списание „Издател“ започва да излиза през 1994 г. по инициатива на група интелектуалци. В периода 2003–2018 г. списанието излиза като съвместно академично издание на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Университет по библиотекознание и информационни технологии. Негов дългогодишен главен редактор е проф. Лъчезар Георгиев. От 2019 г. списанието се издава самостоятелно от издателство „За буквите – О писменех“ при УниБИТ.

Изпращайте вашите въпроси, мнения и предложения на: publisher@unibit.bg
For questions, suggestions and collaboration: publisher@unibit.bg

Journal Scope

The Publisher journal aims to publish scientific publications related to the historical, practical and theoretical aspects of book publishing in Bulgaria and abroad. The aim is to establish the Publisher journal as a national and international scientific forum, which through high quality academic papers and reviews in Bulgarian and English to reflect the full range of topics related to the creation, reproduction and use of literary products. In order to achieve high quality, the editorial board will rely on the principles of professional selection, independent blind evaluation and systematic publishing procedure. The main thematic rubrics of the journal are: Editorial; Practice and Experience; История на книгата; Theoretical Aspects; New Approaches and Innovations; Reviews and Annotations; Letters to the Editor.

Издател

Научно списание
година XXII, книжка 1, 2020

Publisher

Scientific journal
Vol. XXII, Issue 1, 2020

За буквите
О писменехъ

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Доц. д-р Васил Загоров
Университет по библиотекознание и информационни технологии
Факултет по библиотекознание и културно наследство
бул. „Цариградско шосе“ № 119, ет. 2, 201
София 1784, България
тел.: +359 884 29 76 79
е-поща: v.zagorov@unibit.bg

ИЗДАТЕЛ
„За буквите – О писменехъ“
Университет по библиотекознание и информационни технологии
ДИРЕКТОР
Доц. д-р Диана Стоянова
бул. „Цариградско шосе“ № 119, ет. 2, 213
София 1784, България
тел.: +359 898 73 19 93
е-поща: d.stoyanova@unibit.bg

Списание „Издател“ излиза два пъти годишно: книжка 1 – януари – юни; книжка 2 – юли – декември.
Формат: 70/100/16. Печатни коли: 5.

С изпращането на текст и илюстрации до редакцията авторът се съгласява да преотстъпи правото за публикуването, анонсирането и разпространението им за нуждите на сп. „Издател“. Материали, които не са одобрени за публикуване, не се рецензират и не се връщат на авторите.

EDITOR-IN-CHIEF
Assoc. Prof. Vasil Zagorov, PhD
University of Library Studies and Information Technologies
Faculty of Library Studies and Cultural Heritage
Tsarigradsko Shosse 119 Blvd., fl. 2, 201
Sofia 1784, Bulgaria
tel. + 359 884 29 76 79
E-mail: v.zagorov@unibit.bg

PUBLISHER
„Za Bukvite – O pismeneh“
University of Library Studies and Information Technologies
DIRECTOR
Assoc. Prof. Diana Stoyanova, PhD
Tsarigradsko Shosse 119 Blvd., fl. 2, 213
Sofia 1784, Bulgaria
tel.: +359 898 73 19 93
E-mail: d.stoyanova@unibit.bg

Publisher Journal is published twice a year: book I – January – June; book II – July – December.
Size: 70/100/16. Printed Quires: 5.

By sending texts or illustrations to the journal Publisher the author agrees to submit the copyright for publishing, dissemination and announcing. Materials that are not approved for publication are not reviewed and are not returned to the authors.

Главен редактор:
Доц. д-р Васил Загоров (България)

Заместник главни редактор:
Доц. д-р Любомира Парижкова (България)

Редакционна колегия:
Проф. д.ик.н. Стоян Денчев (България)
Проф. д-р Лъчезар Георгиев (България)
Проф. дн Ирена Петева (България)
Доц. д-р Тереза Тренчева (България)
Проф. д-р Невила Рама (Албания)
Проф. Агата Вълчак Ниеведомска (Полша)
Доц. д-р Майкъл Бук (САЩ)
Проф. д-р Каролин Арчър (Великобритания)
Проф. д.н. Валери Леонов (Русия)
Проф. д-р Александър Циганенко (Русия)
Веселин Тодоров (България)
Велизара Добрева (България)

Editor-inChief:
Assoc. Prof. Vasil Zagorov (Bulgaria)

Editor:
Assoc. Prof. Lubomira Parijkova (Bulgaria)

Editorial Board:
Prof. Stoyan Denchev, DSc (Bulgaria)
Prof. Luchezar Georgiev (Bulgaria)
Prof. Irena Peteva, DSc (Bulgaria)
Assoc. Prof. Tereza Trencheva (Bulgaria)
Prof. Nevila Rama (Albania)
Prof. Agata Valchak Nievedomska (Poland)
Assoc. Prof. Michael Boock (USA)
Prof. Caroline Archer (Greath Britain)
Prof. Valeri Leonov (Russia)
Prof. Alexander Tsiganenko (Russia)
Veselin Todorov (Bulgaria)
Velizara Dobreva (Bulgaria)

Съдържание | **Contents**

Практика и опит | ***Practice and Experience***

Издателската дейност на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ Красимира Александрова, Петър Величков, Яница Радева — 5 — The Publishing Activity of the Bulgarian National Library “St. st. Cyril and Methodius” Krassimira Alexandrova, Peter Velichkov, Yanitsa Radeva

История на книгата | ***Book History***

Руската книжовна изложба, славянската книга и неославянската идея в София през 1910 г. Светлозар Елдъров — 14 — The Russian Book Exhibition, the Slavic Book and the Neo-Slavic Idea in Sofia in 1910 Svetlozar Eldarov

„Неизвестният“ детектив Ник Картер, или американският Шерлок Холмс в България Ваня Якова — 22 — The “Unknown” Detective Nicken Carter, or the Editions of the American Sherlock Holmes in Bulgaria Vanya Yakova

Рецепция на съвременната японска литература в България Вяра Николава — 30 — Reception of Contemporary Japanese literature in Bulgaria Vyara Nikolova

Ингрид Ванг Нюман – (не)познатата илюстраторка на „Пипи Дългото чорапче“ Калина Минчева — 41 — Ingrid Vang Nyman – The (Un)Known Illustrator of “Pippi Longstocking” Kalina Mincheva

Теоретични аспекти | ***Theoretical aspects***

Съавторството при научни произведения – възможност за сътрудничество между преподаватели и студенти Събина Ефтимова — 51 — Co-authorship in Academic Writing – Opportunity for Cooperation Between Lecturers and Students Sabina Eftimova

Нови подходи и иновации | ***New Approaches and Innovations***

Съвременни тенденции в развитието на дигиталната култура. Дигитализиране на кирилица Христо Христов — 61 — Contemporary Trends in the Development of the Digital Culture. Digitalization of the Cirillic Fonts Hristo Hristov

Рецензии и анотации | ***Reviews and Annotations***

Излезе от печат книгата „Ръкописният българско-италиански речник на Отец Маурицио от 1845 г.“ (Рецензия) Поли Муканова — 67 — The Book “The Manuscript Bulgarian-Italian Dictionary of Father Maurizio From 1845“ has Been Published Polly Mukanova

Указания за авторите — 71 — Guidelines for Authors

ПРАКТИКА И ОПИТ
PRACTICE AND EXPERIENCE

ИЗДАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

Красимира Александрова, Петър Величков, Яница Радева
Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме: *Направен е обзор на издателската дейност на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ от 1897 г. до днес. В периода 1897–1944 г. издателската продукция е твърде ограничена поради липса на достатъчен опит, персонал, средства, собствена печатница, Балканските войни и Първата световна война. След 9 септември 1944 г. Библиотеката става национален методичен център и централна научна библиотека. Издадени са важни описи, библиографски репертоари за българската книжнина, за пръв път са публикувани ценни ръкописи, съхранявани в Българския исторически архив. Изданията в периода 1989–2020 г. се характеризират с разнообразие на тематичния си обхват. По жанрова принадлежност това са описи, фототипни издания, библиографски указатели. Националната библиотека успешно се вписва в глобалните читателски практики за издаване на електронни издания, както и в дигитализирането на редки и ценни документи. В последните години Библиотеката е инициатор на реализацията на иновативни електронни издания, каквито са тефтерчетата на Васил Левски, Христо Ботев и Георги С. Раковски. В процес на подготовка през 2020 г. е фототипното издание на романа „Под игото“, посветено на 170-годишнината от рождението на Иван Вазов.*

Ключови думи: *Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“; издателска дейност; описи; библиографски репертоари; електронни издания*

В периода от създаването си през 1878 г. до настоящата 2020 г. независимо от превратностите на времето Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ) изпълнява мисията си на първостепенен национален културен институт и стожер на българщината. Издателството на НБКМ публикува и разпространява научни трудове, списания, сборници със статии, научни каталози, библиографии и научнопопулярни трудове.

Издания в периода 1897–1944 г.

Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ издава първата си книга през 1897 г. – Библиографически бюлетин на книгите, списанията и вестниците, които са постъпили в Софийската народна библиотека през месеците [...] 1897 година, съгласно чл. 5-й от Закона за депозирание на печатни издания в библиотеките: София и Пловдив (Byuletin, 1897).

Бюлетинът „е едно от най-важните издания на Народната библиотека, защото ежегодно трябва да предава библиографски описани всички печатни произведения, които излизат в България и представят нейното целокупно книжовно производство“, пише историкът на Библиотеката и неин директор Велико Йорданов (Yordanov, 1930).

През първата си година библиографическият бюлетин излиза в 4 самостоятелни книжки. Като пръв опит, на титулната страница на първата книжка е пропусната номерацията: „Година I“ и „Книга 1“, появила се в следващите книжки. В трета книжка на титулната страница е добавено: „Съдържание: I. Вестници – II. Списания – III. Книги“.

През 1887 г. директорът Васил Д. Стоянов подготвя проект за „Закон за обязателно подаряване“ на печатни произведения в Народната библиотека в София, но минават 10 години, докато е приет Законът за депозита на 22 февруари 1897 г. Според неговия чл. 4 Библиотеката трябва да публикува всяко тримесечие библиографически бюлетин за книгите, вестниците, списанията и пр., излезли в България. Затова през първата година на излизането му (1897) са отпечатани четири книги, през втората година – две, след което веднъж годишно.

През същата година излиза и „Отчет на Софийската народна библиотека за през 1896 година“, който е трябвало да бъде подготвен и публикуван според Правилника на народните библиотеки в София и Пловдив. Според Велико Йорданов отчетът е „малка книжка, малък формат, от 24 странички, в която се дават сведения за книжовния имот на Библиотеката, статистика за четенето и деятелността на дирекцията през 1896 г. Сведенията са твърде ограничени, а за книжния имот – „само приблизителни“. Какво е съдържал, може да се види по публикацията му в сп. „Училищен преглед“ (Otchet na…, 1897).

В периода 1897–1944 г. издателската продукция е твърде ограничена поради:

- липса на достатъчен опит и на персонал, средства, собствена печатница;
- Балканските войни и Първата световна война.

Анелия Вълчева (Valcheva, 1978: 6) посочва, че голям успех е издаването на ретроспективните библиографски указатели: „Опис на ръкописите и старопечатните книги на Софийската народна библиотека“ (т. 1, 1910 г., и т. 2, 1923 г.) (Opis, 1910), съставен от проф. Беню Цонев, и „Опис на старите печатани български книги (1802–1877)“, съставен от Валерий Погорелов, бивш професор в Донския университет, емигрант в България. Пак тогава е

направен опит да се издаде първият печатан систематичен каталог на българските книги (1900).

През 1914 г. е издаден каталог на книгите от библиотеката на Марин Дринов, завещани от него на Народната библиотека в София, който предизвиква прения в печата и обвинения за неточности. По това време се поставя началото на издаването и на „Годишник на Народната библиотека в София“. В периода 1914–1930 г. са отпечатани пет тома.

Голям принос е отпечатването на „История на Народната библиотека в София: По случай 50-годишнината ѝ. 1879–1929“ на Велико Йорданов през 1930 г., за написването на която авторът е ползвал богат изворов материал.

Оценката на Константинка Калайджиева съвпада с тази на Анелия Вълчева: „В миналото, от основаването ѝ до 1944 г., Библиотеката не е успявала дори редовно да поддържа основното периодично издание – „Български книгопис“ (което бе заварено на Девети септември [1944 г.] със 7-годишно закъснение). За близо седем десетилетия годишникът на Народната библиотека е издаден само пет пъти (1913, 1915, 1924, 1925, 1928)“ (Kalaydzhieva, 2003).

Издания в периода 1944–1989 г.

След 9 септември 1944 г. е разпоредено Народната библиотека да стане голяма научна библиотека от нов, социалистически тип. Традиционните ѝ задачи са да попълва и опазва архива на българската книга и да подготвя и издава текущата национална библиография. Освен тях Библиотеката става национален методичен център и централна научна библиотека. За целта на 12 юли 1954 г. е създаден Научен съвет. Първите издателски планове са утвърдени за 1954 и 1955 г. по време на първото заседание на съвета.

Дванадесет са бюлетините на Текущата национална библиография, които излизат в осем серии. Благодарение на собствената печатна база на Библиотеката, открита през 1954 г., те излизат редовно. Всяка седмица от набора на „Български книгопис“ се отпечатват каталожни картички за библиотеките абонати. Отпечатването и разпращането на милионите каталожни картички е трудоемък процес за печатната база, определен като „главоболен“ от Анелия Вълчева. Но така се спестяват време и труд на библиотекарите в страната.

Проф. Т. Боров определя библиографските репертоари за българската книжнина като визитната карта на един народ пред света. За периода са издадени над 20 обемисти тома. Сред тях са:

- **„Българска възрожденска книжнина: Аналитичен репертоар на българските книги и периодични издания 1806–1878“** (т. 1, 1957, XXVI, 664 с. с факс, 12 л. факс; т. 2, 1959, VIII, 959 с.) на д-р Маньо Стоянов;
- **„Български периодичен печат: 1844–1944: Анотиран библиографски указател“** (т. 1, 1962; т. 2, 1966; т. 3, 1969) на Димитър Иванчев. Първите два тома съдържат библиографски

описания на българските периодични издания. Третият том – периодичните издания на чужди езици и единичните листове, добавки и поправки, приложения и показалци;

– **„Български книги 1878–1944: Библиографски указател: Азбучна поредица“** (т. 1–10, 1978–2012). В подготовката на тази монументална библиография са вложени „усилията на десетки библиографи в продължение на няколко десетилетия“ (Kalaydzhieva, 2003: 590). Издаването на първите томове се предвижда във връзка със 100-годишния юбилей на Библиотеката. Дотогавашният партньор в издателската ѝ дейност – издателство „Наука и изкуство“, обаче отказва да ги печата, а ведомствената печатница на НБКМ няма необходимия капацитет, нито полиграфически възможности. Благодарение на Косьо Иванов, директор на полиграфическия комбинат „Димитър Благоев“, първите три тома са отпечатани за юбилея.

Подготвени и издадени са ценни и полезни описи на ръкописи: „Опис на славянските ръкописи в Народната библиотека“ (т. 4, 1971), „Опис на гръцките и чуждоезичните ръкописи в Народната библиотека“ (1973), „Опис на персийските ръкописи в Народната библиотека“ (1973), „Опис на арабските ръкописи в Народната библиотека“ (т. 1, 1977) и др. Поставя се началото на поредицата „Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Българския исторически архив“. Изключително ценен е тритомникът на Дора Попсавова „Опис на сбирката „Портрети и снимки“ в Народната библиотека „Кирил и Методий“ (1975, 1983, 1989).

Издадените документални сборници разкриват богатството на архивните фондове на Българския исторически архив. Сред тях са: „Васил Левски и неговите сподвижници пред турския съд“, „Опис на турски документи за църковнонационалната борба на българския народ“, „Протоколи от съдебния процес срещу Атанас Узунов и други подсъдими“. В два тома са отпечатани „Възпоменателен сборник по случай стогодишнината от Априлското въстание в България“ и „Възпоменателен сборник по случай стогодишнината от Освободителната Руско-турска война“. Библиотеката тиражира фототипно през 70-те години на XX в. търсените от читателите възрожденски вестници. Целта е оригиналите да бъдат запазени, а по-големите библиотеки в страната да попълнят с тях фондовете си.

От 1953 г. започва да излиза годишният научен орган на Библиотеката – „Известия на НБКМ“, продължител на „Годишник на Народната библиотека в София“, но с ново име и номерация. „Известията на НБКМ“ са научен орган за изследвания в библиотекознанието, библиографията, книгознанието, архивистиката, палеографията и османистиката.

В периода 1959–1965 г. „Известията“ се издават съвместно с Университетската библиотека. От 1965 г. излизат в две поредици, като статиите са придружени с резюмета на руски и на френски език:

а) за приноси и научни съобщения по библиотекознание и библиография;

б) за изследвания по книгознание, архивистика, ориенталистика.

От януари 1954 г. започва да излиза и периодичното издание „Бюлетин на Методическия отдел на Народната библиотека“, предназначено да оказва помощ на библиотеките в страната. Една година по-късно с решителните действия и убеденост на тогавашния директор Георги Михайлов бюлетинът прераства в списание – методически орган на библиотеките в страната, и навлиза в своята втора годишнина под името „Библиотекар“.

Докъм 80-те години на XX в. списанието не излиза от идеологическата матрица – на страниците му наред с професионалните публикации неизбежно присъстват материали, възхваляващи социалистическото строителство, съветския опит и лидери, обичайни са заглавия като „Петилетката в срок“, „Да изнесем библиотеките на полето“. Заедно с това обаче то успешно изпълнява основното си предназначение – да подпомага работата на методичните кабинети.

Рубриките в „Библиотекар“ показват как списанието се променя и търси равновесие между проблемни области, виждания, идеи, интереси и постепенно израства, като през следващите десетилетия се превръща във водещ печатен орган на библиотечната общност в страната.

Доцент Нина Шуманова много точно определя 90-те години на XX в. като „оцеляване на инат“. През този период списанието неколкократно спира поради липса на финансиране. През 1993 г. започва да излиза с новото си име „Библиотека“, а през 2004 г. отбелязва половинвековен юбилей като летописец на библиотечното дело.

Забележителна година в новата история на списанието е 2017, когато „Библиотека“ получава Свидетелство за запазена марка от Патентното ведомство.

Списание „Библиотека“, от една страна, е архив на постиженията на българските библиографи и историци на книгата, а от друга, дава място за изява на млади автори. Миналата година отбеляза 65-годишнината си – с изложба и с тематичен указател за публикуваните в него статии за периода 2006–2018 г.

Издания в периода 1989–2020 г.

Политическите промени след 10 ноември 1989 г. в страната се отразяват неблагоприятно на Националната библиотека и на изданията ѝ. Липсват необходимите средства за издателска дейност, налагат се съкращения. Все по-трудно става на Редакционно-издателския съвет (РИС), който определя

издателската политика на Националната библиотека, да избира от ценното най-ценното и от необходимото най-необходимото за издаване.

Въпреки това издателската продукция се характеризира с разнообразие на заглавия, макар тяхното количество да не е голямо. Тези издания по жанрова принадлежност може да бъдат разпределени в категориите, познати от предходните класификации за издадените от Библиотеката книги, а именно: описи на ръкописи, фототипно преиздаване на ръкописни или печатни материали, библиографски указатели (Yordanov, 1930; Valcheva, 1978).

Новите условия в книгоиздаването и читателското търсене също оказват влияние върху издателската дейност на НБКМ. Започват да се реализират електронни издания, които в България се превръщат в популярен модел на общуване с книгата. Така електронните книги на НБКМ, заедно с дигитализираните редки и ценни издания, достъпни на сайта, се вписват в модерните и глобални читателски практики.

В сборниците от конференции или за юбилеите на изтъкнати библиотечни дейци се публикуват текстове на изявени специалисти в библиографията, архивното дело, българската история и литература, четенето, мястото на книгата в миналото и в съвременния свят. Тези издания са важна ниша в издателската политика на Библиотеката за съхранението и популяризирането на книжовното ни богатство.

Сред книгите трябва да се споменат:

– **„Речник на църковнославянския език“**, в два тома (т. 1, 2002 г.; т. 2, 2012 г.), от архимандрит д-р Атанасий Бончев;
– **„За премълчаното в историята на ВМРО“** (2007), спомени на Милан Матов;
– **„Никола Вапцаров: Биобиблиография 1980–2009“** (2016), съставители Снежана Коларова, Росица Пъкова, Ефросина Ангелова-Пенкова, Елха Денева, Мариана Максимова, Юлия Карадачка-Симеонова;
– **„История на Народната библиотека в София: По случай 50-годишнината ѝ 1879–1929“** (2017) от Велико Йорданов, фототипно;
– „**Благотворителност и култура на дарителството: Доклади от Международна научна конференция, посветена на 140 години от основаването на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, 10–11 декември 2018 г., София“** (2019), съставители доц. д-р Красимира Александрова и доц. д-р Антоанета Тотоманова;
– **„Съкровищница“**, луксозен албум, издаден през 2018 г. по случай 140-годишнината на НБКМ. Дизайнът е пример за съвременен поглед към книгоиздаването и успешен опит да се събуди интерес към сбирките на Библиотеката чрез атрактивна и модерна визия. Включени са 140 уникални документа от трите основни библиотечни колекции – „Ръкописи и старопечатни книги“, „Български исторически архив“ и „Ориенталски сбирки“;

– **„Опис на документите за стопанската история на България, запазени в Българския исторически архив на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“**: Част първа, 1648–1879)“ (2019), съставител Вера Василева;
– **„Кратък каталог на източните ръкописи, съхранявани в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий: Т. 2“** (2020), съставители Анка Стоилова, Невена Граматикова и Зорка Иванова.

Издателската дейност на НБКМ се осъществява чрез собствено финансиране и чрез спечелени субсидии, предимно от Министерството на културата по програма „Помощ за книгата“.

В условията на принудителното спиране на работата на Националната библиотека по време на пандемията от COVID-19 (март–април 2020) на сайта ѝ бяха качени за свободен достъп някои нейни издания, а също така се пристъпи към издаване на насоки за дезинфекция на книгите. В изданието „Библиотеките в условия на COVID-19: Препоръки за безопасност на персонала и дезинфекция на библиотечни документи“ от Красимира Александрова, Ивайла Богданова-Иванова и Наталия Владинова са систематизирани методи и подходи за дезинфекция на книжния фонд, които да подпомогнат библиотечните специалисти в практическата им работа.

Националната библиотека успешно се вписва в глобалните читателски практики за издаване на електронни издания, както и в дигитализирането на редки и ценни документи. В последните години тя е инициатор на реализирането на иновативни електронни издания, каквито са тефтерчетата на Васил Левски, Христо Ботев и Георги С. Раковски. В процес на подготовка през 2020 г. е фототипно издание на романа „Под игото“, посветено на 170-годишнината от рождението на Иван Вазов.

Издателската дейност на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ през изминалите 123 години е доказателство за ключовата ѝ роля в съхраняването и популяризирането на книжовно-документалното богатство на България.

БЕЛЕЖКИ

1. Първата книжка обхваща библиографски описания на книгите, списанията и вестниците, постъпили в Библиотеката през януари, февруари, март и април; втората – през май, юни и юли; третата – през август, септември и октомври; четвъртата – през ноември и декември.
2. Втората книжка липсва.
3. Няма запазен екземпляр. Народната библиотека не е била задължена от Министерството на народното просвещение да издава отчета.

4. Подредбата в описа на В. Погорелов е хронологична. Описанията са придружени с анотации и извадки от текста. Съдържа показалци на имената и на анонимните произведения.
5. Историята на Велико Йорданов беше преиздадена фототипно през 2017 г. по програма „Помощ за книгата“ на Министерството на културата.
6. Първите 8 книги са достъпни онлайн на сайта на НБКМ на адрес: http://www.nationallibrary.bg/wp/?page_id=2542
7. Последният том на „Известията“ бе публикуван през 1999 г., след което се преустанови издаването им поради липса на средства.
8. Тефтерчето на Апостола на свободата е достъпно в онлайн формат на интернет страницата на Библиотеката на адрес: http://www.nationallibrary.bg/levski/

ЛИТЕРАТУРА

Библиографически бюлетин на книгите, списанията и вестниците, които са постъпили в Софийската Народна Библиотека“ през месеците ... 1897 година, съгласно чл. 5-й от закона за депозиране на печатни издания в библиотеките: София и Пловдив. Кн. 1–4. София: Нар. библ., 1897 (София: Държавна печатница).

Йорданов, Велико. (1930). История на Народната библиотека в София: по случай 50-годишнината ѝ 1879–1929, София: Нар. библ. (София: Държ. печ.), с. 335.

Отчет на Софийската народна библиотека за през 1896 година. Училищен преглед, Официален отдел, год. 2 (1897), кн. 2, с. 166–186.

Вълчева, Анелия. (1978). Основни моменти от развитието на научната и издателската дейност на Народната библиотека „Кирил и Методий” (1878–1978). В: 100 години издателска дейност на Народната библиотека „Кирил и Методий: Библиогр. указ. София: Нар. библ. Кирил и Методий, с. 6.

Опис на ръкописите и старопечатните книги на Народната библиотека в София: Св. 1. Състав. проф. Беню Цонев. София: Нар. библ., 1910 (София: Държ. печ.). 555 с.; 18 л. факс.

Калайджиева, Константинка. (2003). Материали за историята на Народната библиотека: 1944–1978. София: Нар. библ. Св. св. Кирил и Методий, с. 587.

REFERENCES

Bibliograficheski byuletin na knigite, spisaniyata i vestnitsite, koito sa postapili v Sofiyskata Narodna Biblioteka“ prez mesetsite ... 1897 godina, saglasno chl. 5-y ot zakona za depoziranie na pechatni izdania v bibliotekite: Sofia i Plovdiv. Kn. 1–4. Sofia: Nar. bibl., 1897 (Sofia: Darzhavna pechatnitsa).

Yordanov, Veliko. (1930). Istoria na Narodnata biblioteka v Sofia: po sluchay 50-godishninata ѝ 1879–1929, Sofia: Nar. Bibl. (Sofia: Darzh. pech.), s. 335.

Otchet na Sofiyskata Narodna Biblioteka za prez 1896 godina. Uchilishten pregled, Ofitsialen otdel, god. 2 (1897), kn. 2, s. 166–186.

Valcheva, Anelia. (1978). Osnovni momenti ot razvitieto na nauchnata i izdatelskata deynost na Narodnata biblioteka „Kiril i Metodiy” (1878–1978). V: 100 godini izdatelska

deynost na Narodnata biblioteka „Kiril i Metodiy: Bibliogr. ukaz. Sofia: Nar. bibl. Kiril i Metodiy,
Opis na rakopisite i staropechatnite knigi na Narodnata biblioteka v Sofia: Sv. 1. Sastav. prof. Benyu Tsonev. Sofia: Nar. bibl., 1910 (Sofia: Darzh. pech.). 555 s.; 18 l. faks.
Kalaydzhieva, Konstantinka. (2003). Materiali za istoriyata na Narodnata biblioteka: 1944–1978. Sofia: Nar. bibl. Sv. sv. Kiril i Metodiy, s. 587.

THE PUBLISHING ACTIVITY OF THE BULGARIAN NATIONAL LIBRARY “ST. ST. CYRIL AND METHODIUS”

Abstract: *An overview of the publishing activity of Bulgarian National Library “St. St. Cyril and Methodius” from 1897 to the present day is presented. In the period 1897–1944 the publishing output was very limited due to lack of sufficient experience and staff, funds, own printing house, Balkan Wars and World War I. After 9.09.1944, the Library became a national methodological center and a central scientific library. Important lists and bibliographic repertoires of Bulgarian literature have been published, and valuable manuscripts stored in the Bulgarian Historical Archive have been published for the first time. The editions in the period 1989–2020 are characterized by a variety of their thematic scope. By genre, these are lists, facsimile editions, bibliographic indexes. The National Library successfully fits into the global reading practices for publishing electronic editions, as well as in the digitization of rare and valuable documents. In recent years the Library has initiated the realization of innovative electronic publications, such as the notebooks of V. Levski, H. Botev and G. S. Rakovski. The facsimile edition of “Under the Yoke” novel dedicated to the 170th anniversary of the birth of Ivan Vazov is in preparation in 2020.*

Keywords: *“St. St. Cyril and Methodius” National Library, publishing, lists, bibliographic repertoires, electronic publications, Bulgaria*

Assoc. Prof. Krassimira Alexandrova, PhD
Peter Velichkov, PhD Student
Yanitsa Radeva PhD
Bulgarian National Library “St. St. Cyril and Methodius”
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: krasimira k.aleksandrova@nationallibrary.bg
E-mail: p.velichkov@nationallibrary.bg
E-mail: yanica.radeva@gmail.com

ИСТОРИЯ НА КНИГАТА
BOOK HISTORY

РУСКАТА КНИЖОВНА ИЗЛОЖБА, СЛАВЯНСКАТА КНИГА И НЕОСЛАВЯНСКАТА ИДЕЯ В СОФИЯ ПРЕЗ 1910 Г.

Светлозар Елдъров
Институт за балканистика с Център по тракология
Българска академия на науките

Резюме: *През 1910 г. българската столица София е домакин на Втория подготвителен славянски конгрес (събор). Това е важна проява на неославянското движение, чиято цел е да насърчи културното и икономическото сближение на славянските народи с по-далечна перспектива за политическо сътрудничество и интеграция на равноправна основа. Успоредно с работата на конгреса са организирани и други общославянски прояви, една от които е книжовната изложба, организирана от Министерството на външните работи на Русия. В статията подробно се разказва за подготовката, организацията и съдържанието на изложбата и нейното влияние върху културния живот в България.*

Ключови думи: *неославянско движение; България; Славянски конгрес (събор); Руска книжовна изложба*

„Настъпват славянските дни в София. Дни на най-сладките трепети, които може да изпита българският народ. Защото България всецяло е рожба на идеята, която събира предстоящия конгрес – славянската идея.“ Така започва статията на известния навремето български журналист, общественик и политик Велчо Велчев, публикувана на 21 юни 1910 г. във в. „Ден“, независим ежедневник с многобройни читатели в столицата и провинцията (Den, № 2232). Неговият апотеоз на славянската идея тогава се споделя и от преобладаващата част на българската обществеост. Конкретен повод за трепетното очакване е славянският конгрес, или по-точно Вторият славянски подготвителен събор, състоял се на 24–27 юни в българската столица като най-важната проява на неославянското движение след Първия събор в Прага през 1908 г.

Неославянското движение не бива да се бърка с панславизма от втората половина на XIX в. Неговата цел са културното и икономическото сближение на славянските народи с по-далечна перспектива за политическо

сътрудничество и интеграция, но на равноправна основа. Крайният резултат на неославизма би следвало да се прояви в реконструирането на славянската взаимност под формата на цивилизационна общност с достойно място в Европа и света (Gotovska-Hentse, 2008).

Успоредно с конгреса или след това текат и други общославянски прояви. На 21 юни започват работата си Деветият конгрес на славянските журналисти и Първата славянска лекарска конференция. На 24 юни е открит Първият събор на славянските пчелари. От 27 юни до 29 юни се провежда най-атрактивната славянска проява – Юнашко-соколският гимнастически събор. Със своите 4800 юнаци и соколи, т.е. спортисти гимнастици, той може да бъде приет за първата и единствена досега славянска олимпиада. Славянските планинари се изявяват с първото международно изкачване на Черни връх на 27 юни. На 28 юни заседава Първият конгрес на славянските юристи, от 6 до 9 юли се събират славянските книжари и книгоиздатели (Lazarova, Emilia, 1997).

Една съпътстваща културна проява продължава най-дълго и приковава вниманието на десетки хиляди столичани и хора от цялата страна. Това е Руската книжовна изложба, гастролирала в София от 25 юни до 12 юли 1910 г.

Въпросът за съдбата на славянската книга и славянското книгоразпространение е поставен още на Първия подготвителен събор в Прага през 1908 г. по инициатива на Дружеството на чешките книжари. Те предлагат да се изработят и установят общоприети норми за създаване на единен славянски книжен пазар и да се организира общославянско книжно изложение, подобно на немското в Лайпциг (Nikolov, 1910). В духа на живите възрожденски традиции дейците на славянското единство в България също възлагат големи надежди на книгата и книгоразпространението като средство за общение между националните култури. На този проблем обръща внимание Стилиян Чилингиров в статията „Направете достъп на славянската книга“, публикувана в специалния брой на сп. „Българска сбирка“ по случай предстоящия събор. „Преди да се сближим, трябва да се разберем – заявява авторът и в същия лапидарен стил изтъква значението на печатното слово. – А ще се разберем най-добре чрез книгата. Дайте простор на славянските автори из славянските земи, улеснете възможността да бъдат разбрани в оригинал, и славянското движение ще се обърне от лично в масово, народно. Чрез книгата само ще създадем икономическа, политическа и културна общност.“ (Chilingirov, 1910)

Същото убеждение споделят и членовете на Подготвителния комитет на Славянския събор в София. Той е учреден през есента на 1909 г. под председателството на проф. Стефан Савов Бобчев, който същевременно е председател на Славянското благотворително дружество, и обединява няколко десетки представители на различни творчески, професионални и национални институции в страната. През пролетта на 1910 г. той се обръща

към Главното управление на печата при Министерството на вътрешните работи в Петербург с молба организираната там изложба на руски печатни произведения да бъде представена и в София в дните на Славянския събор. Става въпрос за традиционното изложение на печатни произведения от цяла Русия, което от няколко години се провежда в Петербург. Молбата е посрещната благосклонно от началника на управлението А. В. Белграда и неговите по-високи началници. На 4 юни той свиква представителите на най-авторитетните руски издателски фирми, за да обсъдят заедно организацията и изпълнението на проекта. Присъстват общо 25 души, които постигат съгласие три издателства да изпратят в София свои самостоятелни представители (издателствата на А. А. Ситин, И. Д. Суворин и на „Селски вестник“), а останалите да участват колективно на принципа един представител на пет фирми.

На събрание на представителите на най-видните руски издателски фирми за главен комисар на бъдещата изложба в София е назначен Александър Александрович Башмаков. Роден е през 1858 г. в Одеса в семейство с дълбоки славянофилски традиции и името му се ползва с известност и авторитет в България. През 1881 г. той е секретар на Законодателната комисия по изработването на Органическия устав на Източна Румелия в Пловдив, а след приключването на нейната работа остава за още две години като пръв директор на Областната библиотека и музей. И след завръщането си в родината А. А. Башмаков не забравя България и българите. През 1899 г. обикаля Македония и публикува редица статии във вестници, които през 1903 г. излизат в книга със заглавие „Письма о Болгарии и Македонии“ като страстна защита на българската кауза (Eldarov, 2009).

Главният комисар на Руската книжовна изложба в София е асистиран в своята мисия от трима помощници, сред които изпъква името на друг известен навремето българофил – хърватина Крунослав Херуц. Още като студент в Загребския университет в края на 70-те и началото на 80-те години на XIX в. той завързва тесни връзки с българските студенти и ученици в Загреб. През пролетта на 1885 г. се озовава в България като политически емигрант, преследван от австро-унгарските власти за своите идеи и прояви. Това го прави свидетел на Съединението на Княжество България и Източна Румелия и на последвалите драматични събития от българската история, които той внимателно следи и подробно отразява като извънреден дописник на авторитетни хърватски вестници. Веднага след избухването на Сръбско-българската война Крунослав Херуц постъпва като доброволец в четата на капитан Коста Паница и изминава с нея целия боен път от София до Пирот. През 1886 г. се установява в Санкт Петербург, където се отдава на своята най-голяма любов – славянската книга, книгоиздаване и книгоразпространение. Именно заради своя уникален опит в славянския книжен обмен той е избран за помощник, а на практика – за дясна ръка на главния комисар на Руската книжовна изложба в София (Eldarov, 2005).

Подготовка за предстоящата книжовна изложба започва и от българска страна. В София е учреден специален комитет под председателството на проф. Любомир Милетич. По негова молба правителството разпорежда книгите и другите материали да се превозят безплатно по българските железници (Dnevnik, № 2815).

Предстоящото откриване на Руската книжовна изложба в София привлича вниманието на българската общественост. Вестниците започват да подгряват любителите на руската книжнина от началото на юни. Пръв за предстоящото културно събитие съобщава в. „Дневник“, като дава някои подробности за подготовката в България и Русия (Dnevnik, № 2813). Не закъснява да се включи и в. „Вечерна поща“ със статия със заглавие „Голяма руска книжовна изложба“ (Vecherna poshta, № 3138). След него и в. „Ден“ съобщава подробности за „грандиозната изложба на руски печатни издания“, съобщени лично от С. С. Бобчев (Den, № 2222). С по-кратки съобщения в хрониките си се отчитат и другите вестници. Във всеки случай през месец юни 1910 г. почти няма ден, в който българският читател да не научи някоя новина за Руската книжовна изложба.

Първият транспорт с руски книги пристига в София на 17 юни, четвъртък, придружен от Крунослав Херуц. Върху него и помощниците му пада отговорността за подреждането и украсяването на помещенията в Девическата гимназия, тогава на ул. „Алабинска“, предназначени за изложбата. Работата навлиза в последната си фаза, когато пристига и вторият транспорт с главния комисар А. А. Башмаков (Den, № 2230; Vecherna poshta, № 3147).

Руската книжовна изложба е открита на 25 юни. Още в ранната утрин дворът на Девическата гимназия се изпълва с делегати и гости на Славянския събор, университетски професори, писатели, журналисти, книгоиздатели, учители или обикновени любители на руската литература. След църковния обред по освещаването, извършен от Софийския митрополит Партений, следват официални слова и изложбата отваря врата за своите първи посетители. На другия ден столичните вестници се изпълват със суперлативи за събитието. Похвалите и възхищенията не са плод на домакинска любезност, а на обективна оценка за видяното. Всъщност това е първото книжовно изложение в България. Българите вече имат богат опит с ежегодното Промишлено изложение в Пловдив, организирано от началото на 90-те години на XIX в., познават и други стопански изложения в Европа, но сега за пръв път се срещат с такава мащабна книжовна изложба, без която при това действаща също като базар или панаир на книгата (Dnevnik, № 2832; Vecherna poshta, № 3153; Mir, № 3001; Pryaporets, № 166).

Руската книжовна изложба действително е впечатляваща. В Девическата гимназия са разположени три отдела: научно-статистическият, който съдържа над 50 хиляди специализирани издания; отделът с таблици и картограми за развитието на печатното дело в Русия; първият художествен

отдел с продукцията на руските държавни и земски издателства. Тъй като площта не достига, в съседната сграда е изложен вторият художествен отдел, представящ частните издателства и фирми, както и така нареченият „книжен склад“, всъщност базар за продажба на едро и дребно. Входът на изложбата е безплатен, а всеки посетител получава пътеводител, който да го ориентира в невижданото дотогава книжовно богатство (Den, № 2232; Dnevnik, № 2832).

Освен културно събитие за столичани Руската книжовна изложба в София е нагледно доказателство за възможностите на книгата и книгоразпространението като могъщо средство за опознаване и сближаване на славянските народи. Неслучайно този въпрос е включен в дневния ред на Славянския събор още в първото работно заседание на 23 юни, проведено в Софийския университет. Изнесени са няколко реферата, приети са конкретни резолюции за поощряване на славянския книжовен обмен (Burilkov, D., 2010).

В края на юни славянските тържества в София утихват, но Руската книжовна изложба остава, тъй като по първоначалния замисъл е трябвало да дочака откриването на конгреса на българските учители. Всъщност именно сега започва работата по една не по-маловажна задача – поставянето на руско-българската книжна търговия на нови основи.

На 6 юли по инициатива на уредниците на книжовната изложба е свикано събрание на руски и български дейци по печата, към които се присъединяват и някои сръбски и хърватски гости. Конференцията продължава три дни и заседава в Дирекцията по печата. Изнесени са няколко реферата върху различни аспекти от развитието на книжната търговия между Русия и България, както и с другите балкански славянски страни. В последния ден на конференцията са приети няколко резолюции по конкретни проблеми и е избрана комисия за тяхното практическо осъществяване под председателството на Иван Евстратиев Гешов, председател на Българското книжовно дружество (Slavyanski sabor, 1910).

Руската книжовна изложба е закрита на 12 юли вечерта. На тържеството присъстват членовете на руския и българския комитет по нейното уреждане. За 18-те дни на своето съществуване тя е посетена от над 30 000 души, привлечени от невижданото книжовно богатство и улеснени от безплатния вход. Изложбата поставя началото и на нов етап в развитието на книжната търговия между България и Русия. Още в София издателствата разпродават почти цялата си стока, направени са няколкостотин крупни поръчки, отговорено е на стотици библиографски запитвания. Именно в това повечето издатели, книжари, учени, писатели, журналисти и обикновени читатели виждат най-голямата полза от изложбата. Тяхното мнение е обобщено от Велчо Велчев, който в голяма статия за Руската книжовна изложба, публикувана на челно място във в. „Ден“, оценява значението ѝ преди всичко в перспективата за развитието на книжната търговия между Русия и България (Velchev, 1910).

Руската книжовна изложба в българската столица не остава без следа. Само след няколко месеца, на 14 ноември 1910 г., в София е открита първата руска книжарница в България, която е първа и на Балканите. Тя е основана от видните руски книгоиздатели Ситин и Суворин със съдействието на комисията начело с И. Е. Гешов. Книжарницата се помещава в центъра на столицата, на ъгъла на улиците „Търговска“ и „Леге“. Неин управител е руснакът Иван Иванич Томичев, упълномощен от двете книгоиздателски фирми. Тържественото откриване на книжарницата отново събира най-авторитетните протагонисти на отшумелите славянски тържества. Никой от ораторите не пропуска да припомни значението на Руската книжовна изложба за това събитие. Най-добре го казва проф. Л. Милетич, според когото именно книгите от бившата изложба служат като „ядка“ за основаването на новата книжарница (Den, № 2275, № 2276; Mir, № 3139).

Само след три години с Междусъюзническата война, а скоро след това и с Първата световна, славянската идея е изтръгната от ръцете на творците и интелектуалците, т.е. от хората на духа и интелекта, и с нея е злоупотребено от политиците и военните, т.е. от хората на властта и силата. Така е ставало и в по-късни епохи, а историческият опит учи, че същото се е случвало и с други идеи и идеологии. Оптимизмът на историята обаче също така учи, че духът и интелектът може временно да бъдат тъпкани и ограничени, но никога не може да бъдат подчинени и унищожени. Затова е важно да знаем и помним историческата роля на България, която с Кирило-Методиевото дело нерядко е била духовен лидер на славянството, а тази нейна мисия изпъква особено ярко именно по време на славянските дни в София през 1910 г. Неслучайно официалната значка на събора, проектирана и изработена от българските домакини, носи ликовете на славянските равноапостоли св. св. Кирил и Методий, а надписът ѝ всъщност интерпретира българския национален девиз: „В сговора е силата на славяните“, сиреч „Съединението прави силата“. Това си заслужава да се знае и помни!

ЛИТЕРАТУРА

Ден, № 2232, 21 юни 1910.

Готовска-Хенце, Теодоричка. (2008). Неославизмът, българите и руската политика (1908–1912). Международна научна конференция „България и Русия между признателността и прагматизма“. Доклади. София, с. 217–231.

Лазарова, Емилия. (1997). Славянското движение в България. София, с. 156–169.

Николов, Георги. (1910). Славянски дни и събори. София, с. 8–12.

Чилингиров, Стилиян. (1910). Направете достъп на славянската книга. Българска сбирка, № 6, 384.

Елдъров, Светлозар. (2009) Забравеният юбилей: 150 години от рождението на Александър Александрович Башмаков. Македонски преглед, № 4, с.129–142.

Елдъров, Светлозар. (2005). Нашият специален дописник съобщава. Хърватският кореспондент и доброволец Крунослав Херуц за България и българите. София: Военно издателство.
Дневник, № 2815, 10 юни 1910.
Дневник, № 2813, 8 юни 1910.
Вечерна поща, № 3138, 10 юни 1910.
Ден, № 2222, 11 юни 1910.
Ден, № 2230, 19 юни 1910.
Вечерна поща, № 3147, 19 юни 1910.
Дневник, № 2832, 27 юни 1910.
Вечерна поща, № 3153, 27 юни 1910.
Мир, № 3001, 27 юни 1910.
Пряпорец, № 166, 26 юни 1910.
Ден, № 2232, 26 юни 1910.
Дневник, № 2832, 27 юни 1910.
Бурилков, Д. (23 юни 1910). Мерки за повдигане на книжната търговия между славянските страни. Дневник, № 2828.
Славянски събор. (1910). Свобода, № 4 – 5, 132 – 139.
Велчев, Велко. (11 юли 1910). Руската книжовна изложба. Ден, № 2252.
Ден, № 2275, 14 ноември 1910; № 2276, 16 ноември 1910.
Мир, № 3139, 16 ноември 1910.

REFERENCE

Gotovska-Hentse, Teodorichka. (2008). Neoslavizmat, balgarite i ruskata politika (1908 – 1912). Mezhdunarodna nauchna konferentsia „Bulgaria i Rusia mezhdu priznatelnostta i pragmatizma“. Dokladi. Sofia, s. 217–231.
Lazarova, Emilia. (1997). Slavyanskoto dvizhenie v Bulgaria. Sofia, s. 156–169.
Nikolov, Georgi. (1910). Slavyanski dni i sabori. Sofia, s. 8–12.
Chilingirov, Stiliyan. (1910). Napravete dostap na slavyanskata kniga. Balgarska sbirka, № 6, 384.
Eldarov, Svetlozar. (2009) Zabraveniyat yubiley: 150 godini ot rozhdenieto na Aleksandar Aleksandrovich Bashmakov. Makedonski pregled, № 4, s. 129–142.
Eldarov, Svetlozar. (2005). Nashiyat spetsialen dopisnik saobshtava. Harvatskiyat korespondent i dobrovolets Krunoslav Heruts za Bulgaria i balgarite. Sofia: Voenno izdatelstvo. 29–142.
Dnevnik, № 2815, 10 yuni 1910.
Dnevnik, № 2813, 8 yuni 1910.
Vecherna poshta, № 3138, 10 yuni 1910.
Den, № 2222, 11 yuni 1910.
Den, № 2230, 19 yuni 1910;
Vecherna poshta, № 3147, 19 yuni 1910.
Dnevnik, № 2832, 27 yuni 1910.
Vecherna poshta, № 3153, 27 yuni 1910.
Mir, № 3001, 27 yuni 1910.
Pryaporets, № 166, 26 yuni 1910.
Den, № 2232, 26 yuni 1910.
Dnevnik, № 2832, 27 yuni 1910.

Burilkov, D. (23 yuni 1910). Merki za povdigane na knizhnata targovia mezhdu slavyanskite strani. Dnevnik, № 2828.
Slavyanski sabor. (1910). Svoboda, № 4–5, 132–139.
Velchev, Velko. (11 yuli 1910). Ruskata knizhovna izlozhba. Den, № 2252.
Den, № 2275, 14 noemvri 1910; № 2276, 16 noemvri 1910;
Mir, № 3139, 16 noemvri 1910.

THE RUSSIAN BOOK EXHIBITION, THE SLAVIC BOOK AND THE NEO-SLAVIC IDEA IN SOFIA IN 1910

Abstract: *In 1910 the Bulgarian capital Sofia hosted the Second Preparatory Slavic Congress (Sabor). This is an important manifestation of the Neo-Slavic movement, which aims to promote the cultural and economic rapprochement of the Slavic peoples with a more distant perspective for political cooperation and integration on an equal footing. In parallel with the work of the congress, other all-Slavic events were organized, one of which was the book exhibition organized by the Ministry of Foreign Affairs of Russia. The article describes in detail the preparation, organization and content of the exhibition and its impact on cultural life in Bulgaria.*

Keywords: *Neo-Slavic movement; Bulgaria; Slavic Congress (Sabor); Russian book exhibition*

Prof. Svetlozar Eldarov
Institute for Balkan Studies with Centre of Thracology,
Bulgarian Academy of Sciences
45, Moskovska St.
1000 Sofia, Bulgaria
E-mail: sveldarov@abv.bg

ИСТОРИЯ НА КНИГАТА
BOOK HISTORY

„НЕИЗВЕСТНИЯТ“ ДЕТЕКТИВ НИК КАРТЕР, ИЛИ АМЕРИКАНСКИЯТ ШЕРЛОК ХОЛМС В БЪЛГАРИЯ

Ваня Якова
Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Тази публикация е опит чрез използването на дедуктивен анализ да се установи авторството на част от произведенията за известния в американската криминална литература детектив Ник Картер, появили се в България в началото на XX в. Анализът е извършен на базата на сравнение на заглавията на английски, френски и български език.*

Ключови думи: *България; криминален роман; детектив; Ник Картер; история на книгата; dime novel*

Появата на разказа „Убийство на улица Морг“ на Едгар Алън По в средата на XIX в. бележи началото на детективските истории от модерен тип. Характерното за детективския поджанр на криминалната литература е присъствието на детектив – професионалист или аматьор, работещ в силите на реда или на свободна практика – разкриващ престъпления, които много често са свързани с убийство (Detective fiction). Някои от най-известните литературни детективи от края на XIX и началото на XX в. са Еркюл Поаро и мис Марпъл на Агата Кристи, Огюст Дюпен на Едгар Алън По, инспектор Мегре на Жорж Сименон, отец Браун на Г. К. Честъртън, Филип Марлоу на Реймънд Чандлър. Всички те могат да се отнесат към така наречения „класически криминален роман“, в който се разказва за „разследване на престъпление […], в което разследващият […] се доверява на своя интелект, на логическото си мислене, на способността си да анализира и свързва фактите и да изгражда стройни хипотези“, като по този начин стига до разкриване на извършеното деяние и залавяне на престъпника (Benbasat, 2011).

Несъмнено най-популярният литературен герой в този жанр е образът на създадения от сър Артър Конан Дойл детектив Шерлок Холмс, чиито дедуктивни способности граничат с фантастиката, а познанията му в различни области на науката и способността му да се преобразява от прост работник или бездомник до грохнала старица, му позволяват да разрешава дори и най-заплетените случаи. В България едва ли има любител на

криминалния жанр, който да не е прочел поне една от историите за този забележителен детектив, но малцина са онези, които са запознати с подвизите на американския му еквивалент – Ник Картер, който се появява на литературния небосклон година преди своя британски събрат. Докато творбите на сър Артър Конан Дойл за Шерлок Холмс се възприемат като класика в криминалния жанр и следователно – като висока литература, то произведенията за Ник Картер се класират в категорията на масовата литература, която разчита повече на простотата на сюжета и езика, бързото развитие на действието, преодоляването на различни препятствия, понякога граничещи с фантастиката, и са на ръба на човешките възможности, което по-скоро ги доближава до супергероите, отколкото до обикновените човешки същества. Вероятно еднопластовостта на този тип романи и липсата на дълбок психологизъм са сред нещата, които допринасят за тяхната популярност. Те дават на читателя онова, от което той, като консуматор, има нужда – илюзия, която го откъсва от еднообразието на ежедневието му и го въвежда в свят на приключения и преживявания, които нямат нищо общо с неговия собствен живот. От друга страна, доброто и справедливостта, независимо през какви изпитания преминават, накрая винаги побеждават и злите престъпници получават заслуженото си наказание.

Появата на този вид детективски истории в края на XIX в. се превръща в един вид социално явление и придобива широка популярност, първоначално в САЩ, след което превзема и Европа, въпреки че в България навлиза значително по-късно, отколкото в останалите европейски страни. Освен гореизброените характеристики на този вид литература, за нейното бързо разпространение допринася и фактът, че историите обикновено са кратки, публикуват се като подлистници във вестниците или като отделни брошури, а ниската им цена е едно от най-големите им предимства, тъй като ги прави достъпни дори за обикновения работник. Поради тази причина в САЩ те са познати като *dime novels*, тъй като всяка брошура/книжка струвала десет цента (*a dime*), във Великобритания ги наричали *penny dreadfuls* (всяка брошура струвала само едно пени), във Франция – *romans a quatre sous* (роман за четири су), а в Германия – *Groschenromane* (роман за десет пфенига) (Scolnik, 2010).

На 18 септември 1886 г. в списанието за истории *New York Weekly* („Ню Йорк Уикли“) на издателство *Street&Smith* („Стрийт&Смит“), което е специализирано в издаването на евтини книги с меки корици, списания, комикси и спортни годишници, излиза историята *The Old Detective's Pupil; or, the Mysterious Crime of Madison Square („Ученикът на стария детектив, или мистериозното престъпление на Медисън Скуеър“*[1]), в която главен герой е младият детектив Ник Картер (Nick Carter) (Street&Smith). Първоначалната идея за този образ е на сина на един от собствениците на *Street&Smith* – Ормънд Г. Смит (*Ormond G. Smith*), който я споделя със своя братовчед Джон Ръсел Кориел (*John Russel Coryell*), работещ за

издателството в този момент. Кориел написва първите няколко истории – трилогия, в която последователно се разкрива образът на детектива. Историята придобива голяма популярност и кара издателите да обмислят пускането на серия от истории за приключенията му. Стремежът на авторите е да създадат типичен американски герой, който да се превърне в лесно разпознаваем и стереотипен образ. По този начин той приема ролята на архетип, използван при създадените по-късно литературни образи в този жанр, както в Америка, така и в Европа. Ник Картер е не само трениран и физически силен, но и добре образован и има достатъчно знания във всяка възможна сфера на познанието, която би могла да му бъде от полза при разрешаването на дадено престъпление – той познава в дълбочина естествените науки, владее чужди езици, има знания в областта на изкуството и психологията и използва всички познати за времето си технологии – автомобили, моноплани, дори притежава собствена яхта. Първокласен детектив, който се бори срещу злото не само в собствената си държава, но и в чужбина, и никога не се поддава на изкушения, като единствените му пороци са да изпуши някоя пура или да изпие чаша бира от време на време. И най-важното, той никога не използва неприлични думи! За разлика от своя британски еквивалент Ник има съпруга – Етел (*Ethel*), която през годините, поради недоглеждане на редакторите, бива преименувана на Едит (*Edith*) и според идеята на един от авторите бива убита на малко по-късен етап от развитието на историите. Той има и син Ралф (*Ralph*), който в последната част на трилогията е отвлечен и Ник трябва да отиде в далечни земи, за да го спаси (Nevins). Въпреки това много често Ник Картер е представян като „американския Шерлок Холмс“, независимо колко различни са двамата по отношение на поведението си, личния си живот, навиците и методите си на провеждане на разследванията.

Независимо от голямата си популярност в САЩ, както и появилите се първи преводи на някои от историите в Европа в самото начало на XX в. в държави като Германия, Франция и Русия, книгите за Ник Картер остават непознати за българския читател през цялото първо десетилетие на XX в. Въпреки че оригиналният език, на който са написани новелите, е английски, в България книгите влизат за първи път през френски, когато през 1911 г. В. Недев превежда и издава за библиотека „Съдебни процеси“ *„Делото Карутер или най-доброто дегизирване“*, както и *„Майстор престъпник или Жив заровен : [Из мемоарите на Ник Картер, прочут америк. дедектив]“* (издадена през 1907 г. във Франция под заглавието *Un maître du crime, ou, L'enterré vivant*) (Cobiss, WorldCat). През 1912 г. Недев превежда и издава *„Мошеник в рокля : Из мемоарите на Ник Картер, прочут америк. дедектив“* (издадена във Франция през 1907 г. със заглавие *Un maître-chanteur femelle*) (WorldCat). И трите книги са отпечатани в печатница „Гражданин“ в София.

Избухването на Балканските войни, а след това и на Първата световна война води до криза в българското книгоиздаване и съответно до

прекратяването на издаването на книгите за прословутия детектив. Завръщането на Ник Картер на нашия пазар става едва през 1921 г., когато, като част от поредицата „Цветна библиотека“, в брой № 7, бива публикувана историята със заглавие *„Тайните на Индия: Факира любовник и убиеца лорд: Разказ на Ник Картер“*. Въпреки изключително големия брой оригинални истории за американския детектив (няколкостотин до онзи момент) на българския пазар се появяват не повече от двадесет от тях в периода 1921–1922 г., в различни броеве на „Цветна библиотека“. Информация за това чии преводи са, кой е авторът или в коя печатница са отпечатани, почти липсва (Cobiss).

Интересното в случая е, че в нито една от излезлите в България книги за Ник Картер не е упоменато името на автора. Вероятно това се дължи на факта, че след големия успех, който имат разказите за детектива в родната си Америка, търсенето на нови и нови истории нараства неимоверно и много скоро за Джон Ръсел Кориел се оказва непосилна задачата да съчинява нови приключения в такива кратки срокове, тъй като той пише и други новели под псевдонима Берта М. Клей (*Bertha M. Clay*) за *Street&Smith*, и това налага да прехвърли правата на историите за детектива на други автори. Използваният от него в началото псевдоним Никълъс/Ник Картер (*Nicholas/Nick Carter*) се превръща в запазена марка на издателството и почти всички писатели, които продължават с писането на следващите серии за детектива, го използват. Смята се, че до приключването на поредицата приблизително тридесет различни автори са писали под този псевдоним, което затруднява определянето на авторството на книгите.

Странното в случая с Кориел е, че въпреки големия успех на първите истории за Ник Картер той крие и от собственото си семейство, че е автор на първата трилогия. Дълго след появата на известния детектив, при разчистване на тавана, синовете му намират изрезки от вестници, от които разбират, че той е един от създателите на така нашумелия литературен герой. Дори тогава Кориел кара децата си да му обещаят, че ще запазят тайната му. Едва през 1915 г. той признава, че един от най-големите успехи в кариерата му на писател е създаването на образа на Ник Картер (John R. Coryell).

Както беше отбелязано по-горе, първата история, написана от Кориел, е *The Old Detective's Pupil; or, the Mysterious Crime of Madison Square („Ученикът на стария детектив, или мистериозното престъпление на Медисън Скуеър“)*, публикувана в продължение на тринадесет седмици – от 18 септември до 11 декември 1886 г. – в списанието *New York Weekly*. В нея се появява младият Ник Картер, на когото се налага, докато търси изчезнала банкерска дъщеря, да разследва убийството на баща си, „Стария“ Сим Картер. Продължението на историята – *A Wall Street Haul; or, A Bold Stroke for Fortune („Печалба на Уолстрийт, или решителният удар на съдбата“)*, се появява няколко месеца по-късно (публикувано е между 12 март и 18 юни

1887 г.) по настояване на издателите, поради неимоверния успех, който има първата част. В нея детективът разследва кражбата на немислимите за онези времена три милиона долара от Националната банка. На 29 септември 1888 г. се появява първата глава от последното, трето, продължение, написано от Кориел – *Fighting Against Millions; or, The Detective in the Jewel Caves of Kurm („Борба срещу милиони, или Детективът в пещерата на съкровищата на Курм“)*, и приключва на 19 януари 1889 г. Историята разказва за похищението на сина на Ник Картер от човек, който и преди се е опитвал да дискредитира детектива (Koriell). Смята се, че Кориел е автор на още три истории за детектива – *The Crime of a Countess; or, The American Detective and the Russian Nihilist („Престъплението на графинята, или Американският детектив и руският нихилист“)* – 1889 г., *A Titled Counterfeiter; or, Nick the Wonder Worker („Измамникът с титла, или Ник Картер, създателят на чудеса)* – 1889 г., *A Woman's Head („Глава на жена“)* – 1889 г. (Koriell).

Друг писател, чието авторство на историите за Ник Картер е доказано, е Фредерик ван Ренселър Дей (*Frederic Van Rensselaer Dey*), който е изключително продуктивен автор и за седемнадесет години успява да напише 437 от тях. Първата негова творба за детектива се появява през 1891 г., като следва линията на оригиналната трилогия, създадена от Джон Ръсел Кориел, и използва повечето от познатите до онзи момент герои. С течение на годините той добавя голям брой нови образи, с които допълва историите. Например негово дело са образите на помощниците на детектива: Патси Мърфи Гарван (*Patsy Murphy Garvan*), мисис Питърс (*Mrs Peters*) – неговата икономка, Джоузеф (*Joseph*) – икономът му, съпругата на Патси (*Patsy*) – Аделина де Мендоса (*Adelina de Mendoza*), както и много други. Дей е създателят на най-известния смъртен враг на Ник Картер – лукавия доктор Кварц (*Dr. Quartz*). Също така той решава да се откаже от някои от героите, които са заемали съществена част в трилогията на Кориел, какъвто е случаят със съпругата на детектива – Етел (*Ethel*) (Twentieth Century Crime). Предвид броя на написаните от него новели тук не е възможно да се изброят и коментират отделните заглавия.

Въпросът, който представлява интерес, е кои от стотиците истории за „американския Шерлок Холмс“ са преведени и издадени на български език в първите две десетилетия на XX в. Предвид факта, че мнозинството писатели са ползвали утвърдения от издателството псевдоним, е изключително трудно от преведените на български език книги за Ник Картер да се установи дали са излезли изпод перата на Кориел и Дей, или на някого от останалите автори. Затруднението се обуславя от спецификата на превеждането и поради факта, че преводачите невинаги се придържат към оригиналните заглавия, дори в случаите, когато не е необходимо те да бъдат драстично променяни. Много често тази промяна се прави, за да се привлече по-лесно и бързо вниманието на читателя към съответната книга. Процесът на идентификация се усложнява допълнително от това, че

преводът не е направен от оригиналния език, а се минава през още един, например немски, френски или руски, каквато много често е била практиката при издаването на чуждоезична литература в края на XIX и началото на XX в. (Zagorov, 2017).

Въпреки това, с помощта на дедукцията, би могло да се направят логически заключения, като се вземат предвид някои от оригиналните заглавия, както и тези на част от издадените – в случая – на български или френски език.

Ако разгледаме поотделно значението на думите в оригиналното заглавие на книгата *A Woman at Bay or A Fiend in Skirts*, която някои изследователи приписват на Джон Ресъл Кориел, бихме получили следните резултати: английската дума *fiend* на български език означава „зъл човек, престъпник, злодей“; *skirt* означава „пола“, а изразът *at bay* означава „притиснат в ъгъла“. Предвид този разбор логично може да се предположи, че издадената през 1912 г. от В. Недев книга *„Мошеник в рокля : Из мемоарите на Ник Картер, прочут америк. дедектив“* е българският вариант на *A Woman at Bay or A Fiend in Skirts*. От друга страна, заглавието на френското издание *Un maître-chanteur femelle*, където френската дума *maître-chanteur* означава на български „шантажор, изнудвач“, а *femelle* е „женска“ или „жена“, също допринася за достигането до това заключение.

По същата логика би могло да се разгледат и няколко заглавия, за чийто автор е приет Фредерик ван Ренселър Дей. Например книгата *A Chase For Millions* би могло да е издадената през 1921 г. в България „Жаждата за милиони“, въпреки че *chase* означава „гоня, преследвам“, но при един малко по-свободен превод би могло на български да се използва и думата „жажда“. Много е вероятно издадената през 1922 г. история „Тринадесетях“ да е превод на оригиналната *The Terrible Thirteen*, независимо че в българското заглавие е пропусната думата *terrible* („ужасен, страшен, ужасяващ“) и е останало само *thirteen* („тринадесет“). *The Sign of the Dagger* е още едно заглавие, което би могло да се предположи, че е излязло на българския пазар с леко променено заглавие – „Острието на ханджара“ – *dagger* на български означава „кама, кинжал, нож“, а думата „ханджар“ е синоним на „кама, кинжал“; единственото притеснение идва от думата *sign*, чието значение е „знак, признак, белег“, но тук отново можем да се позовем на свободата на превода и доколко заглавието съответства на съдържанието на книгата.

Всички тези хипотези за съответствията на оригиналните заглавия на техните български еквиваленти са все още относителни и подлежат на по-задълбочени проучвания, които предполагат запознаване със съдържанието на книгите както в оригинал, така и на български език. Така по емпиричен начин не само ще може да бъде доказано, че става въпрос за едни и същи истории, а и ще се потвърди идеята за авторството на Джон Ръсел Кориел и Фредерик ван Ренселър Дей. Също така методът ще даде един по-задълбочен книговедски и литературен анализ на текста на самите

произведения, което ще способства за определянето на използваните преводачески прийоми в началото на миналото столетие, както и за проучването на развитието на лексикалния материал в българския език.

Използването на този подход, въпреки множеството си условности, ще способства за по-точната идентификация на наличните заглавия, както и за попълването на позициите с липсваща информация, като името на автора и/или преводача.

БЕЛЕЖКИ

[1] Превод мой.

ЛИТЕРАТУРА

Detective fiction. Wikipedia. The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Detective_fiction&oldid=947111044 [seen online 2020 Apr 19].

Бенбасат, А. (2011) Банкноти и мечти между кориците. Масовата книга и масовото книгоиздаване. София: Сиела Норма АД,

Scolnik, Julie. (2010). The Detective Novel in Ladino: Clues to A Little Known Genre. European Judaism, vol. 43, number 2, 126–133.

Street&Smith. Wikipedia. The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Street_%26_Smith&oldid=935102359. [seen online 2020 Apr 19].

The Nick Carter Page. By Jess Nevins. http://www.oocities.org/jessnevins/carter.html [seen online 2020 Apr 19].

COBISS. Nik Karter. https://bit.ly/3cxiK30 [seen online 2020 Apr 19]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]

WorldCat. Search results for Nick Carter. French. https://bit.ly/2AxPUCC [seen online 2020 Apr 19]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]

John R. Coryell. Wikipedia. The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=John_R._Coryell&oldid=948817759 [seen online 2020 Apr 19].

Dzhon Rassel Koriell. LibreBook. https://librebook.me/list/person/ john_russell_coryell [seen online 2020 Apr 20].

Twentieth Century Crime & Mystery Writers. A Chase in the Dark 1907. Google. Books. https://bit.ly/3h8bzSm [seen 2020 Apr 20]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]

Zagorov, V. (2017). Lost in Translation or Lost in Publishing: Introduction of World Literature in Early Modern Bulgarian Publishing via Russian Language Editions. Pub Res Q 33, 160–172. https://doi.org/10.1007/s12109-017-9508-5.

REFERENCE

Detective fiction. Wikipedia. The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Detective_fiction&oldid=947111044 [seen online 2020 Apr 19].

Benbasat, A. (2014). Banknoti i mechti mezhdu koritzite. Masova kniga I masovo knigoizdavane. Sofia: Siela Norma AD.

Scolnik, Julie. (2010). The Detective Novel in Ladino: Clues to A Little Known Genre. European Judaism, vol. 43, number 2, 126–133.
Street&Smith. Wikipedia. The Free Encyclopedia.
https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Street_%26_Smith&oldid=935102359. [seen online 2020 Apr 19].
The Nick Carter Page. By Jess Nevins.
http://www.oocities.org/jessnevins/carter.html [seen online 2020 Apr 19].
COBISS. Nik Karter.
https://bit.ly/3cxiK30 [seen online 2020 Apr 19]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]
WorldCat. Search results for Nick Carter. French.
https://bit.ly/2AxPUCC [seen online 2020 Apr 19]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]
John R. Coryell. Wikipedia. The Free Encyclopedia.
https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=John_R._Coryell&oldid=948817759 [seen online 2020 Apr 19].
Dzhon Rassel Koriell. LibreBook. https://librebook.me/list/person/ john_russell_coryell [seen online 2020 Apr 20].
Twentieth Century Crime & Mystery Writers. A Chase in the Dark 1907. Google. Books. https://bit.ly/3h8bzSm [seen 2020 Apr 20]. [Dalzhinata na adresa revizirana.]
Zagorov, V. (2017). Lost in Translation or Lost in Publishing: Introduction of World Literature in Early Modern Bulgarian Publishing via Russian Language Editions. Pub Res Q 33, 160–172. https://doi.org/10.1007/s12109-017-9508-5.

THE “UNKNOWN” DETECTIVE NICKEN CARTER, OR THE EDITIONS OF THE AMERICAN SHERLOCK HOLMES IN BULGARIA

Abstract: *The article is an attempt to determine the authorship of part of the works about the well-known detective in the American crime fiction Nick Carter published in Bulgaria in the early 20th century, by employing a deductive approach. The analysis was performed on the basis of comparing the issued books in English, French and Bulgarian.*

Keywords: *crime novel; detective; Nick Carter; the history of books; dime novel*

Ms. Vanya Yakova, PhD student
Library Studies Department
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shose Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: v.yakova@unibit.bg

ИСТОРИЯ НА КНИГАТА
BOOK HISTORY

РЕЦЕПЦИЯ НА СЪВРЕМЕННАТА ЯПОНСКА ЛИТЕРАТУРА В БЪЛГАРИЯ

Вяра Николова
Софийски университет „ Св. Климент Охридски“

Резюме: *Статията предлага своеобразна периодизация на процеса на рецепция и запознаване на българския читател с японската литература и култура. Представени са отделни издания и различни аспекти на процесите, които оказват влияние върху разпространението на японска литература в България.*

Ключови думи: *японска литература; България; рецепция на литературата; художествена литература*

„Рецепцията на дадена литература в чужда културна среда се осъществява въз основа на исторически сложни и динамични взаимоотношения, обусловени от различни фактори както от национален, така и от международен характер“ (Prevodna…, 2001).

Всяко навлизане, заимстване и асимилиране на определен преводен текст, в дадения случай – на художествен текст, предвид тематиката на произведението са свързани с установяване на контакт между две държави, между два народа, и то на различни нива: духовно, културно, икономическо, политическо и т.н. Това взаимодействие, когато се задълбочава, неминуемо води до изучаване и потребност от преподаване на определения език, в дадения случай – японския, тъй като говорим за рецепция на японската литература в България. Японистиката в славянския контекст изминава доста дълъг път, за да стигне до днешния момент, когато на книжния пазар у нас вече има поредица от заглавия на японски автори в превод от японски език.

България, предвид историческото си развитие и дългите години на изолация от културния живот на Европа и света, до 1878 г. има доста ограничен издателски репертоар. В епохата на Възраждането и след Освобождението през 1878 г. започва разширяване на тази дейност. Това е процес, който наблюдаваме и в Япония след 1868 г., с настъпването на епохата Мейджи. Периодът и в двете страни е свързан със заимстване,

адаптиране и използване на нови литературни форми, запознаване с нови литературни направления, течения и школи. Както в Япония, така и в България процесът на запознаване на читателите с произведения на световноизвестни автори от европейската и особено руската литература първоначално се осъществява чрез език посредник. Българският читател, преди да започнат да се появяват преводите от японски език, се докосва до литературното богатство на Япония именно чрез преводи, направени с помощта на език посредник. Това са преди всичко френски, немски, руски или английски език.

Предвид условията на предаване, приемане и запознаване с японската култура и литература в България, може да определим няколко периода спрямо българската политическа и културна история:

1. Периодът след Освобождението до началото на 40-те години на XX в.;
2. Периодът от 50-те години до началото на промените през 1989 г.;
3. Начало на българската японистика (от 1990 г. до днес).

Така направената условна периодизация обхваща различни културни, политически и икономически процеси, които водят до запознаване на българския читател с различни аспекти от историята на Япония, нейната култура и литература.

След установяването на духовни връзки между Япония и България в края на 80-те години на XIX в., започва обмен на информация между отделни съсловия на двете страни. Свидетелства за това са откритите писма на монаси в българския манастир „Св. вмчк Георги Победоносец – Зограф“ в Света гора Атон, посетили в края на XIX в. непознатата им Япония. Тези писма ни дават възможност да разберем повече за начина, по който монасите от „Зограф“ възприемат пребиваването и живота си в Япония. Показват ни определени особености от ежедневието на японците през епохата Мейджи, дават възможност да се запознаем, макар и задочно, с една далечна и екзотична за тогавашния европеец култура.

Българският читател обаче получава първите сведения за японската литература благодарение на превода на Д. Стерев на „Всеобща история на книжнината“ от Йохан Щер. Част от този труд бива издадена през 1896 г. – „Истокъ – Китай – Япония“ (Hayashi, 1980).

В така определения **първи** период, освен споменатия културен, духовен контакт, е и установяването на политически и икономически обмен между двете държави (Vutova-Stefanova, 2019). А в началото на XX в., през 1906 г., в превод на Димитър Бабев от френски език излиза от печат популярният на Запад роман на японския писател Токутоми Рока „Хототогису“ („Кукувица“). През същата година, както отбелязва в своята статия „България – Япония (диалог и обмен между две култури)“ Вера Вутова-Стефанова, японският писател Рока Токутоми на път за Русия, за да посети Л. Н. Толстой в Ясна поляна, се озовава в София (Vutova-Stefanova, 2019). По-късно преживяванията на автора са описани в дневника му „Пътувания

по святи места“. Това са първите сведения за България от перото на японски интелектуалец. Рока описва как пътниците в купето и на перона, под прозореца на влака, го оглеждали с любопитство и го заговаряли ту на турски, ту на български („Българският е славянски език, който прилича на руския“, обяснява писателят), а някои – и на немски, макар да не са могли да получат от него някакъв разбираем отговор. Той отбелязва, че в този край на света едва ли са стъпвали японци… (Vutova-Stefanova, 2019).

Две години по-късно, през 1908 г., отново в превод от френски, българският читател се запознава с романа „Окома“ на Такидзава Бакин (1767–1848), автор на разкази (с фантастичен елемент), романи (за възрастни) и развлекателни повести. Изминават 11 години, докато се появи първата лирическа стихосбирка „Пеперуди“ (1919), пак в превод от френски език, а след това – и поетическият сборник „Сини часове“ (1922), в превод този път от немски език. Второто му издание е през 1924, третото – през 1936, а четвъртото – през 1943 г.

През 1926 г. излиза от печат преведената от френски език книга „Мазако“ на Кику Ямата (1897–1975), френско-японска писателка. Тя живее в Париж през 20-те и 30-те години на XX в. и пише за японската култура и предимно за японските жени. През 1943 г. излиза в превод от френски и друго нейно произведение – „Писма на една младоженка“.

Българският читател през 1928 г. чрез пиесата „Резбарят от Сюдзенджи“ се запознава и с Кидо Окамото (1872–1939), класически японски писател и драматург, смятан за родоначалник на криминалния жанр в японската литература.

В списание „Сенки“ през 1929 г. в Япония излиза първият японски пролетарски роман – романът на Токунага Сунао „Улица без слънце“. След четири години, сравнително бързо, това произведение вече е в ръцете на българския читател в превод от френски език.

Следва дълъг списък, който сам по себе си красноречиво говори за интереса и любознателността на българската читателска аудитория:

През 1936 г., в превод от френски език, „Миражи на сърцето“, Серия „Азиатска лирика“, 2-ро издание през 1943 г.

През 1937 г. в превод са публикувани „Японски мотиви“ във вестник „Развигор“, № 1, 30 януари, и № 8, 21 март 1937 г., като името на преводача не е посочено.

В превод от немски език в книжарниците през 1941 г. се появява произведението „Вълни, роман из брачния живот на съвременна Япония“ на Юдзо Ямамото (1887–1974), японски писател и драматург. Той е един от създателите на реалистичния театър. В Япония това произведение е публикувано в периодичния печат, във вестник „Асахи“, през 1923 г.

Издателство „Българска мисъл“ през 1941 г. публикува и книгата на Светослав Минков „Японската литература. Начало, развитие, представители“, която предлага на българския читател един по-систематизиран поглед върху японската литература.

През 1943 г. излиза поетическата поредица Библиотека „Корали“, която включва няколко серии, сред които *Японска антология:* „Песните на Ямато“ (1-во издание 1937 г.) и *Японска лирика:* „Сини часовеи“ и „Цъвнала вейка“ (1-во издание 1938 г.). Сбирка от японска поезия в превод от френски език от Никола Джеров.

Условно обособеният период не се изчерпва с изброените преводи на художествена проза и поезия от френски и немски език. По същото време българският читател има възможността да се запознае и с японски легенди, народни приказки и детска литература (Vutova-Stefanova, 2019), като тук вече език посредник е и руският език. В периода 1912–1945 г. са публикувани 24 издания с отделни приказки или цикъл от приказки.

От така представената дълга редица художествени произведения виждаме, че този първи период в съответните години има следния брой заглавия, преводи на японска художествена литература (тук са включени както поезия и проза, така и приказки и легенди):

Таблица 1

Година на издаване	**Брой заглавия**
1906, 1908, 1912, 1919, 1922, 1924, 1926, 1927, 1928, 1930, 1931	по 1
1933	4
1936	1
1937	7
1938	2
1939	1
1941	7
1942	4
1945	1

В предложената таблица може да забележим, че през 1933, 1937, 1941 и 1942 г. има съответно 4, 7, 7 и 4 заглавия, което само по себе си е показател за това, че през 30-те и в началото на 40-те години българският издател проявява интерес към публикуването на японски заглавия.

Вторият период, от 50-те години до началото на промените (1989) в края на XX в., е свързан с нов историческия момент, който настъпва в България. Период, през който се появяват заглавия от японската литература в превод предимно от руски, а по-късно – и в превод от езика оригинал, тоест от японски.

През 1953 г. излиза и първото мащабно японско произведение, романът „Тихите планини“, в превод от руски език на Христо Кънев. Творбата е последвана от още няколко романа, отново в превод от руски език, преди началото на преводите и от японски език през 1977 г.

След 1962 г. и значителните политически и управленски промени, които настъпват в България, се създава благоприятна почва за усилено развитие на икономическите и търговските отношения с Япония. Все повече възможности има и за специализация на български студенти в японски университети и за активизиране на културните връзки между двете страни. Главна предпоставка за това, че в България няма преводи на японска художествена литература, направени от японски език, обаче остава липсата на специалисти и подготвени преводачи в тази област. Макар да има все по-големи възможности за обучение и специализация в Япония, това е предимно в специалности от сферата на технологиите и естествените науки.

През 1969 г. в превод от руски език излиза от печат романът „Точки и линии“ на Сейчьо Мацумото.

Формирането „на първата генерация български японисти и преводачи от японски език, завършили своето образование в СССР, а някои от тях получили и допълнителна специализация в Япония“, става през 70-те години на XX в. (Kandilarov, 2009). В последващите две десетилетия най-много допринасят за преводите на японска художествена проза от японски език Бойка Цигова, Георги Стоев, Цветана Кръстева, Нели Чалъкова, Дора Барова, Добринка Добринова, Силвия Попова-Милева, Ружица Угринова и др.

През 1977 г. е публикуван първият превод на японска художествена литература от японски на български език на Бойка Елитова (Цигова) и Георги Стоев. Авторът, чиито произведения поставят началото на преводите на японска литература у нас, е Ясунари Кавабата с творбите си „Снежната страна“ (в превод на Бойка Цигова) и „Хиляда жерава“ (в превод на Георги Стоев). И двамата преводачи са български японисти и възпитаници на руската японистична школа. Преводи на произведения на Кавабата Ясунари у нас продължават и до днес, което говори за читателския интерес към японската литература, както и за интерес от страна на преводачите и на издателствата да публикуват тези преводи.

През 1978 и 1979 г. на българския книжен пазар излизат още две заглавия от японски автори, новелата „Денят на жестокостта“ на Мацумото Сейчо в превод на Дора Барова и сборникът с разкази „Вратата Рашомон“ на Акутагава Рюносуке в превод на Силвия Попова-Милева.

Богати са 80-те години на XX в., когато са публикувани над 30 произведения от японски писатели. Благодарение на тях българският читател се запознава с отделни произведения от новата и класическата японска литература, с японската естетика и народопсихология.

През 1980 г. излизат от печат два превода на така наречената „литература на атомната бомба“, *генбаку бунгаку* 原爆文学: сборникът с повести „Площадката на празненствата“ от Кьоко Хаяши в превод на Нели Чалъкова и романът „Море и отрова“ от Ендо Шюсаку в превод на Дора Барова. За двете книги обединяваща е темата за ужасите на войната. Първата е написана в памет на жертвите на атомната бомбардировка над Нагасаки.

Със своята човечност, искреност и максимална автентичност тя бързо намира „път към сърцата на читателите“ (Hayashi, 1980), а втората чрез своята реалистичност се обявява против войната и чертае всички нейни „страшни последствия, сред които, не на последно място, рушенето на човешката душа“ (Tsigova, 1997).

Принос в преводите на японска литература има и Тодор Дичев, в началото на 80-те години на XX в., когато е посланик на България в Япония. Той превежда през 1981 г. романа „Дванадесет чифта очи“ от Цубои Сакае, който също е на военна тема, последван на другата година от романа „Черен дъжд“ от Ибусе Масуджи в превод на Дора Барова. Това е роман, който разказва за последиците от атомната бомба, за ужасяващата действителност след бомбардировките над Хирошима.

Преводите от японски, които излизат по това време, засягат не само „литературата на атомната бомба“. Издават се и преводи на детска литература. Например повестите „Таро – синът на дракона“ през 1981 г. в превод на Цветана Кръстева, „История на говорещото столче“ през 1985 г. в превод на Нели Чалъкова, повести на японската писателка Миоко Мацутани. Тя пише не само за деца, има и творби, които засягат темите за войната и мира.

Класическата японска литература също е представена на българския читател в превод на Цветана Кръстева – „Нечакана повест“ от Ниджо (наложница на император Го-Фукасука), излязла на български език през 1981 г. Сред заглавията на класическата литература е и „Записки под възглавката“ на Сей Шонагон (придворна дама от свитата на императрица Садако), която излиза в превод на български през 1985 г. И двете произведения принадлежат към така наречената „литература на женския поток“ 女流文学, възникнала през епохата Хейан (VIII–XII в.), „и дават поглед на българския читател към една по-различна Япония – тази на висшата придворна аристокрация, изживяваща всекидневието си в насладата от красотата на живота и поетичното общуване между хората“ (Mincheva, 2014).

Таблица 2

Година на издаване	Брой заглавия в превод от друг език	Брой заглавия в превод от японски
1953	1	
1957	1	
1964	2	
1966	1	
1967	1	
1969	3	
1970	1	
1971	1	
1972	1	
1973	1	
1975	5	3
1976		1
1977	1	2
1978	1	2

1979	2	1
1980		10
1981		11
1982		7
1983	1	4
1984	2	1
1985		8
1986		3
1987		3
1988	1	2
1989		3

През 1982 г. в превод на Дора Барова излизат романът „Гласът на планината“ на Ясунари Кавабата (преиздаден през 2008 г.) и сборникът с разкази „Портрет на Шункин“ на Джуничиро Танидзаки в превод на Вера Вутова.

През 1983 г. е публикуван романът „Изгорената карта“ на Кобо Абе в превод от Ружица Угринова. Същата година излиза и сборникът „Танцьорката от Идзу“, включващ новели на автори, добили популярност у нас, като Ясунари Кавабата, Кензабуро Ое, Кобо Абе и др., в съвместен превод на Дора Барова, Цветана Кръстева, Добринка Добринова и Георги Стоев.

Сборникът с разкази на Акутагава Рюносуке „Разговор в мрака“ е от 1986 г., а през следващата 1987 г. е публикуван романът „Сърце“ на видния японски писател Сосеки Нацуме. И сборникът, и романът са преведени от Дора Барова. Интересните заглавия не свършват дотук, защото през 1988 г. излиза от печат романът „Жена“ на Такео Аришима в превод на Вера Вутова (преиздаден през 2015 г.).

В обобщение на представената Таблица 2 и част от заглавията, които отбелязахме в посочения период, прави впечатление, че в периода от 1953 до 1973 г. излизат 14 заглавия, включващи художествена литература (поезия и проза), както и японски приказки (легенди) в превод от език посредник, като този език в посочения втори условен период е руски. И едва няколко заглавия, които са в превод от английски, например сборникът „Японски разкази“, който излиза през 1973 г. и предлага на българския читател широк списък от японски автори.

През втората половина на 70-те години вече може да отбележим първите преводи на художествена литература директно от японски език, като най-много заглавия излизат през 1980 г. – 10, 1981 г. – 11, 1982 г. – 7, и 1985 г. – 8.

С настъпването на новия период в българската история отбелязваме и нова епоха в развитието и присъствието на японския език и японската култура в родната образователна система и културния живот на страната ни. През **третия** условен период се поставя началото на българската японистика чрез създаване на *център* за подготовка на специалисти в областта на японския език и култура – Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1990 г. се открива нова специалност – „Японска филология“, днес вече обособена в отделна катедра „Японистика“.

Последните три десетилетия се характеризират отново с преводи не само от оригинала, но и от език посредник, който е английският език. Ще

посочим само отделни преводи, които се появяват след 1990 г. и са в помощ за по-широкото и задълбочено опознаване на японската литература от всички любители на японската култура и художествено слово (Vutova-Stefanova, 2019).

През 1990 г. е публикуван романът „Златният храм“ на Юкио Мишима в превод от японски език на Дора Барова (преиздаден през 2005 г.).

През 1993 г. излизат „Жената в пясъците“ на Кобо Абе в превод от японски език на Дора Барова (преиздаден през 2010 г.) и „Закъснялата младеж“ на Кензабуро Ое в превод от японски език на Нели Чалъкова.

През 1994 г. „Ключът“ на Джуничиро Танидзаки е преведен от Дора Барова.

През 1995 г. на българския книжен пазар излиза и друго произведение на Миоко Мацутани – повестта „Моята Ане Франк“, превод Ружа Стоянова.

През 2011 г. Албена Тодорова превежда „Провалът на човека и други произведения“ на Осаму Дадзай.

„Татуировката: разкази и новели“ на Джуничиро Танидзаки в превод на Вера Вутова-Стефанова излиза през 2016 г.

Таблица 3

Година на издаване	Брой заглавия в превод от друг език	Брой заглавия в превод от японски
1990	1	2
1991		1
1992	1	1
1993	1	2
1994		3
1995	3	2
1996		4
1997	1	2
1998	2	1
1999	2	1
2000	1	3
2001		7
2002		4
2003	2	2
2004	1	6
2005	3	6
2006	1	7
2007	2	2
2008	3	3
2009	2	2
2010	6	4
2011	3	3
2012	4	3
2013	1	2
2014	1	2
2015		10
2016		9
2017	1	2
2018	3	3
2019		2

Антон Андреев е преводачът на „Смърт във вода“ на Кендзабуро Ое (излиза през 2019 г.).

От класическата японска литература през 2000 г. е издаден трактатът „Фушикаден – напътствия за цветето в Но“ на Мотокийо Дзеами в превод на Бойка Цигова. Този трактат разкрива естетическата концепция на Дзеами за „Но“ като изкуство за сцена, актьор и зрител. Трактатът може да се използва като практическо пособие за обучение по актьорско майсторство и за теоретична обосновка на конкретна театрална поетика.

В началото на XXI в. са издадени нови произведения на детската и класическата художествена проза. От детската литература това са „Тотто-чан, момиченцето до прозореца“ на Тецуко Куроянаги и „Малката страна, за която никой не знае“ на Сатору Сато. И двете книги бяха издадени през 2001 г. в превод на Иван Гаделев. „Тотто-чан, момиченцето до прозореца“ е автобиографията на известна телевизионна актриса и един от бестселърите в японската съвременна литература за деца и юноши.

Сред по-новите имена на японисти преводачи е Мая Милева, благодарение на която през 2009 г. българският читател се запознава с „Обици и змии“ на Канехара Хитоми.

Други произведения от японската художествена литература на българския книжен пазар са: „Къщата на спящите красавици“ на Ясунари Кавабата в превод на Дора Барова през 2010 г.; „Провалът на човека и други произведения“ на Осаму Дадзай в превод на колектив от български японисти – Дарин Тенев, Албена Тодорова, Елеонора Колева, Цветелина Радева и др. (издадена през 2011 г.); романите „Пролетен сняг“ и „Галопиращи коне“ на един от най-загадъчните писатели на XX в. – Юкио Мишима, в превод на Дора Барова (2012) и др.

През 2015 г. в превод на Мая Милева излиза „Децата от гаровия сейф“ на Рю Мураками, а в превод на Дора Барова – „Мъже без жени“ (сборник разкази) на Харуки Мураками. Двамата автори са част от съвременната японска литература и макар да се различават значително по своята възраст и стил, предоставят две заглавия, съизмеримо брутални и прями, оригинални и отблъскващи. Заглавията предлагат на българския читател един коренно различен поглед към японската литература и съвременната японска действителност.

През 2015 г. излиза в превод на български език първата част от индекса на японски вълшебни приказки на Кейго Секи в превод на Гергана Петкова – „Японски вълшебни приказки“, чрез които българския читател може да се докосне до националните особености и културното богатство на приказния свят на Япония в нов прочит, в превод от оригинала.

През 2015 г. се появи и сборникът „Японски разкази“, който се състои от подбрани къси разкази на знаменити японски писатели от края на XIX и началото на XX в. – Такео Аришима, Рюносуке Акутагава, Доппо Куникида, Шики Масаока, Наоя Шига и Кенсаку Шимаки, в превод на Александър Киров и Людмила Холодович.

Сборникът с разкази и новели „Татуировката“ на Джуничиро Танидзаки (2016) може да се смята за преиздаване на сборника „Портрет на Шункин“ от 1982 г., тъй като включва всичките му разкази с изключение само на два. През същата 2016 г. Александър Киров и Людмила Холодович превеждат и творбата „Момчето“ на Сосеки Нацуме, която се смята за едно от най-добрите постижения на японския критически реализъм.

През 2015, 2016 и 2017 г. в три поредни издания излиза пълен превод на повестта „Исе Моногатари. Любовни етюди“, която е най-ранната и представителна творба на жанра *ута моногатари* 歌物語 и представлява колекция от средновековни японски стихотворения с кратки прозаически въведения. Важно е да отбележим, че произведението е в превод на студенти от специалността „Японистика“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, работили по проект под ръководството на доц. Гергана Петкова.

Българските издателства публикуват творби от най-различни жанрове на японската художествена проза и от различни литературни направления: его белетристика, натурализъм, неохуманизъм, антивоенни и политически романи (на военна и политическа тематика), научна фантастика и криминални романи. Основни имена са Ясунари Кавабата, Сакьо Комацу, Кобо Абе, Кендзабуро Ое, Джуничиро Танидзаки, Рюносуке Акутагава, Харуки Мураками и др.

В началото на XXI в. и до днес тематиката на превежданите произведения отразява все по-пряко и по-дълбоко японската култура. Разраства се и жанровият обхват на издаваните произведения. Освен проза се превеждат поезия и пословици, както и получилата огромна популярност не само по света, но и у нас *манга* (японски комикси). Преведени са седем броя от „Наруто“, шест броя от „One Piece“ и четири броя от „Death Note“ – три от най-известните в цял свят манга серии. Сред най-търсените автори е Харуки Мураками, който още от началото на новия век добива популярност в световен мащаб и е превеждан на много езици. На български език имаме 13 от 18-те негови произведения, включително трилогията „1Q84“, като някои от творбите му са преведени у нас от английски, а други – от японски език.

Днес японските автори в превод от японски на български език заемат сериозна част от пазара на преводната книга у нас. Това се дължи, от една страна, на повишения интерес на българския читател към творчеството на японските писатели, което кара издателите да търсят преводачи от японски език, но и на факта, че „преведените литературни произведения обхващат широка гама от теми и проблеми, които запознават читателите както с традиционната японска култура и с изконните японски ценности, така и със съвременните проблеми на японското общество и историческото развитие на страната“ (Micheva, 2014).

ЛИТЕРАТУРА
Вутова-Стефанова, Вера, Евгени **Кандиларов**. *България и Япония (политика, дипломация, личности и събития)*. София: Изток-Запад, 2019.
Кандиларов, Е. *България и Япония. От студената война към XXI век.*. София: Даян Яков. 2009.
Минчева, Ивелина. *Преводи на японска художествена проза от японски на български език – исторически преглед и развитие.* В: КРЪГ – списание на младия японист, бр. 3/2014. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2014, с. 21.
Преводна рецепция *на европейските литератури в България. Т. 8. Руска литература.* София, 2001.
Хаяши, Кьоко. *Площадката на празненствата.* София, Военно издателство, 1980. (Предговор)
Цигова, Бойка. (1997). *Японската художествена литература в България. Проблеми на културата, бр. 71*.

REFERENCES
Vutova-Stefanova, Vera, Evgeni **Kandilarov**. *Bulgaria i Yaponia (politika, diplomatsia, lichnosti i sabitia)*. Sofia: Iztok-Zapad, 2019.
Kandilarov, E. *Bulgaria i Yaponia. Ot studenata voyna kam XXI vek*. Sofia: Dayan Yakov. 2009.
Mincheva, Ivelina. *Prevodi na yaponska hudozhestvena proza ot yaponski na balgarski ezik – istoricheski pregled i razvitie*. V: KRAG – spisanie na mladia yaponist, br. 3/2014. Sofia: UI „Sv. Kl. Ohridski“, 2014, s. 21.
Prevodna retseptsia *na evropeyskite literaturi v Bulgaria.* T. 8. Ruska literatura. Sofia. 2001.
Hayashi, Kyoka. *Ploshtadkata na praznenstvata*. Sofia: Voenno izdatelstvo, 1980. (Predgovor)
Tsigova, Boyka. (1997). *Yaponskata hudozhestvena literatura v Bulgaria*. Problemi na kulturata, br. 71.

RECEPTION OF CONTEMPORARY JAPANESE LITERATURE IN BULGARIA

Abstract: *The article offers a kind of periodization in the process of reception and acquaintance of the Bulgarian reader with Japanese literature and culture. Separate editions are presented and various aspects of the processes that influence the distribution of Japanese literature in Bulgaria are presented.*

Keywords: *Japanese literature; Bulgaria; reception of literature; fiction*

Assist. Prof. Vyara Nikolova, PhD
Japanese Studies Department
Sofia University “St. Kliment Ohridski”,
79, Todor Aleksandrov Blvd.
1303 Sofia, Bulgaria
E-mail: vyara.nikolova@uni-sofia.bg

ИСТОРИЯ НА КНИГАТА
BOOK HISTORY

ИНГРИД ВАНГ НЮМАН – (НЕ)ПОЗНАТАТА ИЛЮСТРАТОРКА НА „ПИПИ ДЪЛГОТО ЧОРАПЧЕ“

Калина Минчева
Университет по библиотекознание и информационни технолигии

Резюме: *Настоящият текст е опит да бъде представено творчеството на Ингрид Ванг Нюман и по-конкретно илюстрациите ѝ към книгите за Пипи Дългото чорапче на Астрид Линдгрен. 75 години след публикуването на първото издание за Пипи илюстрациите на Ингрид Ванг Нюман са все така актуални и предпочитани от издатели от различни страни. Няколко поколения деца са израснали с добре познатата визия на героинята, която става неразделна част от цялостната представа за образа. За съжаление, за датската илюстраторка се знае твърде малко, особено в България.*

Ключови думи: *илюстрации; Ингрид Ванг Нюман; детски книги; Пипи Дългото чорапче; Астрид Линдгрен*

Тази година се навършват 75 години от появяването на книгата „Пипи Дългото чорапче“ на бял свят. През 1945 г. е издадена първата книга с истории за необикновеното шведско момиче. Разказите за неостаряващата героиня са издавани и преиздавани в много страни по света. Днес литературните произведения на Астрид Линдгрен (повече от сто книги, антологии и картинни книги) са преведени на почти шестдесет езика (Holmlund, 2002). Според нейните собствени думи: „Всеки автор, който има щастието да намери *родѐн* илюстратор за своята книга, ще бъде вечно благодарен на този художник“ (Nyman). Това с пълна сила важи за датската художничка Ингрид Ванг Нюман, която създава илюстрациите към разказите за Пипи Дългото чорапче. Книгата носи неочакван успех на авторката, защото героинята ѝ бързо пленява малки и големи читатели със своята огромна физическа сила, неукротима независимост, добро сърце и непредвидими действия. Успехът на произведението носи голяма популярност на Линдгрен, но като че ли художничката Ингрид Ванг Нюман, създала визуалния образ на Пипи, остава в сянка. Илюстрациите ѝ носят силен заряд и през всичките тези години вървят неразделно с текста. Те не просто

доизграждат образи и ситуации, но и с времето стават запазена марка на произведението. Въпреки разпознаваемия ѝ почерк като творец на илюстрациите към книгите за Пипи и други произведения на Астрид Линдгрен, за широката публика както по света, така и в България Ингрид Ванг Нюман остава непозната. Настоящият текст е опит да се представи творчеството на илюстраторката, като непосредствено с това се поставя въпросът защо продължават да се харесват илюстрациите на датската художничка в книгите за Пипи от съвременните деца.

Сведенията за Ингрид Ванг Нюман (Ingrid Vang Nyman) са оскъдни. Родена е през 1916 г. във Вежен, Дания. Някои факти за краткия ѝ житейски път разкриват не особено радостни моменти, години на усилно творчество, съпътствани с депресии и психични разстройства, и трагичен край през 1959 г. Ингрид израства в семейство на заможни интелектуалци, част от бохемска среда, и това я насърчава да учи и да се самообразова. Често посещава библиотеки, музеи и зоологически градини. Талантът ѝ за рисуване е открит рано и на деветнадесет години Ингрид започва да учи в Кралската датска академия за изящни изкуства в Копенхаген, но след няколко години прекъсва обучението си. В Художествената академия тя се запознава с шведския художник и автор Арне Нюман. Женят се през 1940 г., ражда им се син Питър и след няколко години разтрогват брака си.

През 1942 г. Ингрид Нюман се премества в Стокхолм и се заема сериозно с работата си като независима художничка илюстраторка. Тя бързо напредва, като си поставя амбициозна цел – да създаде илюстрации за деца със същото високо качество, каквото имат тези за възрастни (Nyman).

Годините между 1945 и 1952 са време на почти маниакална дейност и най-добрите ѝ творби са създадени през този период. В илюстрациите ѝ личат художествена осъзнатост и техническа точност. Тя използва отличителни цветови полета, внимателно подбира нюанси, отчетливи контури на мастилото и няколко въздействащи детайла, за да настрои сцената и да създаде атмосфера. Художничката познава новите за времето техники на печат и умело се възползва от тях, като отделя самите цветове, за да постигне желания резултат.

Пипи обаче не е дебютът на Ингрид като илюстраторка, преди това тя прави илюстрации за други детски издания. В този творчески период очевидно се чувства недооценена, защото се пораждат търкания с издателите за донякъде нереалистично високите ѝ финансови искания (Nyman). В биографичната книга за Ингрид Нюман на Лена Торнквист[1] авторката поставя акцент върху борбата на датската художничка за по-добри условия за илюстраторите. С това

нейното поведение към издателите се обяснява като своеобразна форма на протест. През 1945 г. издателят Ханс Рабен кани художничката да илюстрира „Пипи Дългото чорапче“ на Астрид Линдгрен. Илюстрациите се превръщат в класика и се харесват в много страни. Това е един от редките случаи, когато детска книга, като взаимодействие между думи и картини, след толкова години все още е жива (Nyman, 2011). Името на Пипи веднага извиква в съзнанието образа на смело червенокосо момиче с плитки, които стърчат, и екстравагантен стил на обличане и живот. Нетрадиционният образ за дете, който Астрид Линдген създава в произведенията си, е доизграден от датската илюстраторка. С бунтарска визия и поведение, илюстрациите разкриват уникалния характер на Пипи.

Илюстрация 1. Илюстрация, нарисувана от Астрид Линдгрен за „Пипи Дългото чорапче“ на първата страница на оригиналния ръкопис[2]

Илюстрация 2. Илюстрация на Ингрид Нюман за „Пипи Дългото чорапче“[3]

Илюстрациите на художничката успешно се конкурират с тенденции в детската илюстрация от нашето съвремие, защото и тя, както днешните илюстратори, се стреми към динамика, постигната с разкривяване на образите, на моменти деформации, разчупени и нетипични гледни точки и изненадващи перспективи.

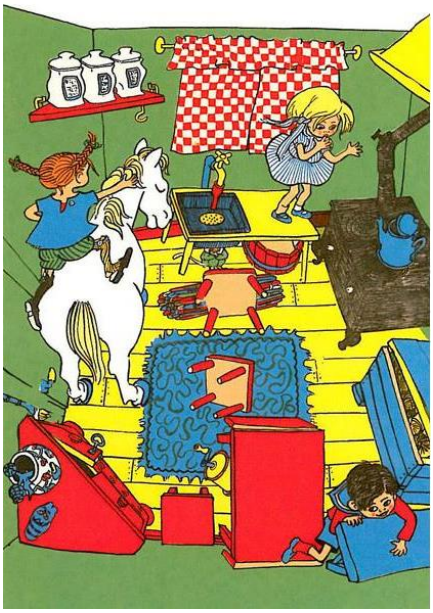

Илюстрация 3. Илюстрации на Ингрид Нюман за „Пипи Дългото чорапче“[4]

Въпреки това илюстраторката не изпуска детайлите, многообразието от предмети, обекти, храна, играчки, така важни за децата, украси и десени, подбора на цветове, и го прави с майсторство и прецизност. Тя е наясно, че малките читатели обичат да разглеждат и да откриват познати и нови неща в книжките. Очевидна е голямата любов, която влага както в работата си, така и към децата.

Както Астрид Линдгрен, Ингрид Нюман добре познава и разбира света на малките. Неслучайно тя рисува предимно деца. Образите им не са сладникави, но не са и експресивно отблъскващи за читателите. Там, където се налага да рисува възрастни хора, те са представени почти като деца, благи и с добър характер, а отрицателните герои са обрисувани в комична светлина.

Освен всички книги за Пипи Дългото чорапче, другите произведения на Астрид Линдгрен, които Ингрид Ванг Нюман илюстрира, са: Kajsa kavat (1950), книгите Alla vi barn i Bullerbyn (1946), Mera om oss barn i Bullerbyn (1949), Bara roligt i Bullerbyn (1952), Bullerbyboken (1961)[5] – сборник (преведена на български „Ние, децата от Шумотевица“).

През краткия си живот Ингрид рядко пътува извън родната Дания и Швеция, където живее и твори, но творческото наследство, което оставя, разкрива очарованието от далечни земи и култури. В разгара на кариерата си, през 1947 г., когато живее в Стокхолм, за Коледа тя пише писмо до родните си в Дания, че работи върху поредица от литографии с изображения на деца и сцени от живота в Африка, Европа, Китай, Индия и отвъд... под името „Децата на Изтока и Запада“. Тя се надява да публикува изображенията в детски книжки по география или да ги използва за илюстрации на статии в списания, описващи живота на децата от различни краища на света. В годините след Втората световна война нараства интересът на западния човек към далечните култури и екзотични земи, провокиран от киното и цветната фотография в списания като National Geographic.

Илюстрация 4. Децата в Африка, литография[6]

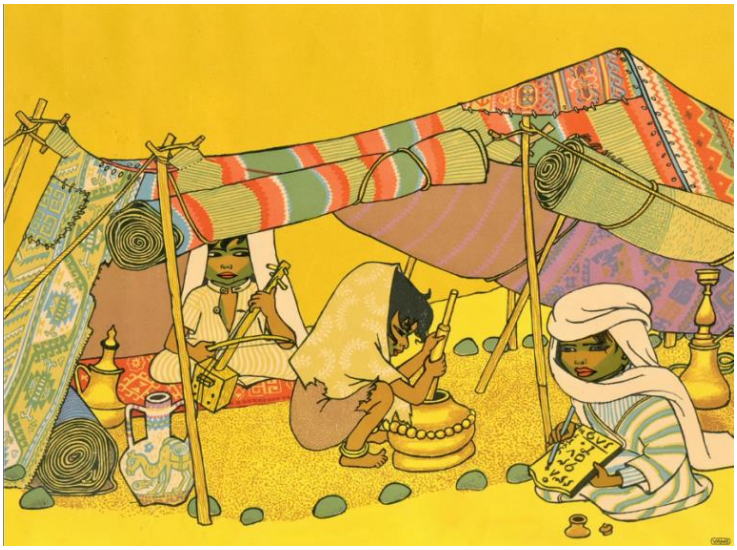

Илюстрация 5. Децата бедуини, литография[7]

За литографиите на Ингрид детската антроположка Ингер Шорслев пише: „Вниманието на художничката към детайлите и нейното задълбочено познаване на тези култури по онова време е необичайно и със сигурност не е често срещано в учебния материал. Въпреки педагогическите ѝ намерения литографиите със сигурност не са скучни. Напротив, те са енергични, подобно на илюстрациите за произведенията на Астрид Линдгрен“ (Tygertale, 2016).

Илюстрация 6. Децата в Китай, литография[8]

Илюстрация 7. Децата ескимоси, литография[9]

Литографиите показват пълнокръвни, пълни с живот, типични образи на деца, извършващи ежедневни дейности в своята среда.

„Децата на Изтока и Запада“ е публикувана в Швеция и Дания в комплект от осем отпечатъка през 1948 г. През същата година е издадена и книгата „Пипи в Южното море“. Окончателният роман за Пипи предизвиква критика заради представянето на екзотично племе на канибали, но подробните проучвания и нерасисткият подход на Ингрид Нюман при илюстрациите, които прави, спасяват книгата (Tygertale, 2016).

До известна степен интересът ѝ към далечни култури е провокиран от нейния чичо, изследователя Питър Фройхен, който е важен член на знаменитите експедиции до Гренландия. Той не е просто изследовател на непознати земи, а се опитва да разбере инуитския народ. Навярно това обогатява познанията на Ингрид Нюман за Гренландия и в резултат тя прави множество рисунки на тази тематика, някои от които са използвани като илюстративен материал в периодичния печат[10].

Ингрид се увлича и по Далечния изток, пример за което са илюстрациите, които прави за книгата „Благодатна земя“ (The Good Earth, 1931). За тази книга, заради богатите и верни описания на селския живот в Китай, както и за другите си биографични шедьоври, американската писателка Пърл С. Бък (Pearl S. Buck) получава наградата „Пулицър“ през 1932 г. и Нобелова награда за литература през 1938 г. Очарована от азиатските деца, Ингрид Нюман дори се сприятелява с японския консул в Стокхолм, за да получи възможност да ги изучи отблизо (Tygertale, 2016).

Този афинитет към азиатската култура оказва влияние върху цялостното ѝ творчество в цветовата палитра, тъмните контури и богатата орнаментика, характерни за японското и изобщо за източното изкуство.

Днес нейните илюстрации се смятат за начало на модернизма в областта на илюстрацията на книги за деца в Швеция (Pippi…, 2011). Музеят на изкуствата във Вежен притежава най-голямата колекция в света на произведения на Нюман със стотици илюстрации, както и скулптури, картини, литографии и керамика (Vejen Art Museum).

В България датската художничка е позната единствено с илюстрациите от сборното издание с разкази за Пипи, което е издадено за първи път през 1968 г. от издателство „Народна младеж“. Преводач от шведски език е Вера Ганчева[11]. От същото издателство и в същия формат книгата е преиздавана години наред до 1985 г. Следват издания от 1991 до 2000 г. на издателство „Сампо“, от 2002 и 2013 г. на ИК „Пан“, от 2006 г. на ИК „Труд“. От 2017 г. на книжния пазар може да се намери пълно издание на „Пипи Дългото чорапче“ на ИК „Пан“ и на същото издателство – книжки с отделни разкази: „Познавате ли Пипи Дългото чорапче“, „Пипи в Големия парк“, „Пипи организира похищение на коледната елха“, „Пипи открива спунк“ (2018), „Пипи обикаля магазините“, „Пипи в Южното море“ (2019), които са подходящи за най-малките читатели[12]. Те отново са в превод на Вера Ганчева и илюстрациите са на Ингрид Ванг Нюман.

В едно от представянията на художничката се споменава за детството ѝ: „Със сигурност не била тихо момиче. Започнала да носи панталони много преди това да било обичайно за момичетата, и имала непокорна червена коса. Изгубила зрението на едното си око при инцидент с шейни и избягала от дома си, когато била 12-годишна, за да отиде на море. Планът ѝ бил да замине за Южна Америка, но стигнала до Падборг, преди да бъде върната у дома“ (Hannibal, 2016).

Неслучайно образът на Пипи така добре пасва на художничката и толкова естествена става връзката ѝ с героинята. Задължително пригладените коси от времето на Нюман не подхождат на темперамента на Пипи и това е добре познато на художничката. Тя държи на правото на децата на свобода и затова в илюстрациите си ги рисува независими от възрастните, свободни да изживеят щастливи детството си. Именно тези образи остават задълго в сърцата на хиляди деца по света. Те ги вдъхновяват за смели постъпки и дръзки приключения, но най-вече им помагат да приемат другостта в себе си и останалите.

БЕЛЕЖКИ

[1] Лена Торнквист е най-добрият експерт в Швеция по творчеството на Астрид Линдгрен. Тя е посветила повече от тридесет години на четене и препрочитане на книгите ѝ, както и на хиляди писма и други текстове. Биографичната книга,

издадена през 2016 г. по случай 100-годишнината от рождението на Ингрид Нюман, е книга за езика, политиката, ролята на половете и много повече. (Törnqvist, Lena. (2016). Ingrid Vang Nyman. A Biography. Sweden, Astrid Lindgren Text. Astrid Lindgren Company. <https://www.astridlindgren.com/en/book/ingrid-vang-nyman-a-biography>)

[2] All About Art <http://ericastenkrona.blogspot.com/2016/05/part-2-of-wave-of-blood-ingrid-vang.html>

[3] Ingrid Vang Nyman <facebook.com/ingridvangnyman>

[4] Ingrid Vang Nyman <facebook.com/ingridvangnyman/

[5] По данни от Good Reads: https://www.goodreads.com/author/show/2869604.Ingrid_Vang_Nyman

[6] Tygertale – A Blog About Brilliant Children's Books <https://tygertale.com/2016/11/14/children-in-east-and-west-by-ingrid-vang-nyman/>

[7] Tygertale – A Blog About Brilliant Children's Books <https://tygertale.com/2016/11/14/children-in-east-and-west-by-ingrid-vang-nyman/>

[8] Tygertale – A Blog About Brilliant Children's Books <https://tygertale.com/2016/11/14/children-in-east-and-west-by-ingrid-vang-nyman/>

[9] Tygertale – A Blog About Brilliant Children's Books <https://tygertale.com/2016/11/14/children-in-east-and-west-by-ingrid-vang-nyman/>

[10] По данни от филма: Яни Андреасен (Janni Andreassen) говори за Ингрид Ванг Нюман и Гренландия. Vejen Kunst Museum <http://www.vejenkunstmuseum.dk/>

[11] Вера Ганчева (1943–2020) е изтъкнат литературен изследовател, критик, есеист, редактор, преводач, издател и университетски преподавател. В края на 60-те години тя започва да представя по-активно писатели и поети от Скандинавския север, като особено нашумява преводът ѝ на шедьовъра на Астрид Линдгрен „Пипи Дългото чорапче“, преиздаван многократно от 1968 г. до ден днешен (повече за приноса ѝ в българската култура във: Вера Ганчева. Биография. <https://www.veragancheva.com/biografiya>). В едно от последните интервюта с В. Ганчева (т. г.) по повод 75-годишнината на Пипи, тя споделя, че работи по осъвременяване на превода на произведението за предстоящо издание на ИК „Пан“ (по данни от: БНТ. „Култура.БГ“. 75 години от издаването на „Пипи Дългото чоапче“ – 08.04.2020. <https://www.bnt.bg/bg/a/265944-75-godini-ot-izdavaneto-na-pipi-dlgoto-chorapche?fbclid=IwAR3JxPjRFqtGQ0HijcK3y9GCvkKXkWr-O_4ZgtOG7SBrETOvvjG3hO_UJKo>).

[12] По данни от електронния каталог на НБКМ <https://bg.cobiss.net/> и сайта на ИК „Пан“ <https://www.pan-bg.eu/?cid=38&aid=5>

REFERENCES

Holmlund, Christine. (Winter, 2003). Pippi and Her Pals. Cinema Journal, University of Texas Press on behalf of the Society for Cinema & Media, vol. 42, no. 2, pp. 3–24. URL: <https://www.jstor.org/stable/1566513>

Ingrid Vang Nyman. Illustrations. Astrid Lindgren Company. <https://www.astridlindgren.com/en/works/illustrations> [посетен на 31 март 2020].

Ingrid Vang Nyman on Millesgården. Astrid Lindgren Memorial Award. <https://astridlindgrenmemorialaward.wordpress.com/2011/09/12/ingrid-vang-nyman-on-millesgarden/> [посетен на 31 март 2020].

Tygertale. Children in East and West by Ingrid Vang Nyman. A Blog About Brilliant Children's Books. <https://tygertale.com/2016/11/14/children-in-east-and-west-by-ingrid-vang-nyman/ > [посетен на 02 април 2020].

Pippi Artwork by Ingrid Vang Nyman at Näs. Astrid Lindgren Memorial Award. <https://astridlindgrenmemorialaward.wordpress.com/2011/09/12/ingrid-vang-nyman-on-millesgarden/> [посетен на 03 април 2020].

Vejen Art Museum <http://en.vejenkunstmuseum.dk/?s=Ingrid+Vang+Nyman>

Lise Hannibal. The Danish Illustrator Behind Pippi Longstocking. Scandinavian Traveler. 2016 <https://scandinaviantraveler.com/en/lifestyle/the-danish-illustrator-behind-pippi-longstocking> [посетен на 03 април 2020].

INGRID VANG NYMAN – THE (UN)KNOWN ILLUSTRATOR OF "PIPPI LONGSTOCKING"

Abstract: *The following text is a n attempt to present some of Ingrid Vang Nyman's works and her illustrations to Astrid Lindgren's books about Pippi Longstocking in particular. Seventy-five years after the first edition of the book about Pippi, nowadays Ingrid Vang Nyman's illustrations are highly topical and favoured by publishers from different countries. Several generations of children have grown up on the girl's well-known image, which has become inseparable from the overall idea of the book's main character. Unfortunately, too little is known about this Danish illustrator, especially in Bulgaria.*

Keywords: *illustration; Ingrid Vang Nyman; childrens' books; Pippi Longstocking; Astrid Lindgren*

Assist. Prof. Kalina Mincheva, PhD
Department of Public Communications
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shose, Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: k.mincheva@unibit.bg

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ
THEORETICAL ASPECTS

СЪАВТОРСТВОТО ПРИ НАУЧНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ – ВЪЗМОЖНОСТ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ ПРЕПОДАВАТЕЛИ И СТУДЕНТИ

Събина Ефтимова
Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Докладът разглежда възможностите за съвместна научна работа – съавторство между преподаватели и студенти, в процеса на академична работа. Акцентът е поставен върху създаването у студентите на умения за академично писане и на изграждане на публикационна култура чрез колективната работа и постигане на колективни резултати в науката.*

Основната цел на доклада е да разкрие същността на съавторството между преподавател и студент и да представи съвместната публикационна дейност на преподавателите и студентите от катедра „Библиотечен мениджмънт“ за периода 2008–2018 г.

Ключови думи: *катедра „Библиотечен мениджмънт“; съавторство; публикационна дейност; преподавател; студент; библиография*

Моделът на работа в съавторство е напълно приложим и необходим в днешната академична среда, тъй като може да повиши резултатността на работния процес и създаването на ефективна научна комуникация. Все повече се налага максимата „Колективната интелигентност надделява над индивидуалния труд“. Научните публикации са важен компонент в системата на научните комуникации, който на свой ред служи за основа на науката като социално явление.

Съавторството днес е все по-често явление в научния живот и сътрудничеството е пълноценно и продуктивно, когато ролите са точно определени. Защото съавторите са лица, които с личен интелектуален труд участват в съгласуван творчески процес по създаване на общо произведение.

За развитието на съвременното общество става все по-важно да се обезпечи и регулира нормативно свободата на движение на информацията, както и възможността за регламентиран достъп до постоянно обновяемите информационни ресурси. Тези процеси са свързани с необходимостта от

ефективна защита на правата на участниците в информационния обмен чрез развитието на законодателството в областта на авторското право.

Налагат се нови методи за използване на обектите на авторското право и нови начини за регулиране, отговарящи на спецификата на обществените отношения в обществото на знанието.

Според Виолета Цакова: „Независимо от широкото проявление и важното значение на съавторството в науката, то няма достатъчна нормативна основа, за него не се пише активно, а се дискутира най-вече при спор и конфликт на интереси“ (Tsakova, 2012). Съавторството е сложен и комплексен въпрос, който има законова регламентация в специалния Закон за авторското право и сродните му права (ЗАПСП, в сила от 01.08.1993 г.)

Според чл. 2 от ЗАПСП „Авторското право върху произведения на литературата, изкуството и науката възниква за автора със създаването на произведението“. Авторът, като носител на авторско право, според българското законодателство е: „физическото лице, в резултат на чиято **творческа** дейност е създадено произведение...“ (ZAPSP)[1]. Произведението може да бъде създадено в резултат на съвместен творчески труд на няколко лица. В този случай тези лица се признават за съавтори. В закона са регламентирани и отношенията между няколко автори на едно произведение. Авторското право при съавторството е общо съгласно уредбата на гл. III, чл. 8, ЗАПСП: „Съавторство: Авторското право върху произведение, създадено от **две или повече лица**, им принадлежи общо независимо дали произведението е неделимо цяло, или се състои от части, които имат самостоятелно значение“ (ZAPSP).

В създаването на научни текстове (доклади, статии, студии, монографии и т.н.) според ЗАПСП може да вземат участие няколко човека. Когато техният труд е съвместен и творчески, участниците в създаването му се приемат и признават за съавтори. За да се създаде съвместно произведение, е необходимо съавторите да участват в целия или в част от интелектуално-творческия процес [2]. „Получава се един интелектуален резултат, който до такава степен ангажира в себе си отделните негови съставни части и техните автори, че без тази неделима общност и връзка произведение – автори то не би могло да съществува като обект на авторското право (например обща статия).“ (Kostov). Водещ е принципът на творчеството. Това са произведения, в които е вплътен личният **субективен творчески принос** на всеки от авторите, участвал в творческия процес, резултат от техния общ труд. Съавторите са лица, които имат реален принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и прилагането на резултатите или за написването на съответния авторов текст и ако другите съавтори са дали съгласието си за това – и за публикуването му.

Според Виолета Цакова няма легални дефиниции за съавтори и съавторство в науката и въобще в творческите дейности. В своя публикация от 2012 г. тя дава следната дефиниция: „Съавтори на научно

произведение – две или повече физически лица, които чрез непосредствена творческа работа съвместно създават научно произведение, подчинено на единен идеен замисъл“ (Tsakova, 2012). Авторката смята, че тази дефиниция се основава на четири признака: „съдържателен, който се отнася до характера на работата – тя трябва да е творческа; обектен, който се отнася до резултата от работата – той трябва да е научно произведение; концептуален, който се отнася до първия и определящ съвместната работа елемент – това е единният идеен замисъл; и функционален, който се отнася до начина на работа – тя трябва да е съвместна“ (Tsakova, 2012).

Друго важно уточнение, което трябва да се направи, е, че при съавторството се получава единно, цялостно произведение. Според спецификата на неговата структура съавторството се определя като делимо и неделимо. При делимото съавторство отделните части на произведението са създадени от един автор и представляват нещо завършено, докато при неделимото съавторство всеки от съавторите работи върху цялото произведение или части от него.

Катедра „Библиотечен мениджмънт“[3] е сред първите в УниБИТ, дала възможност за създаването на научни публикации в съавторство между преподаватели и студенти. Активната съвместна публикационна дейност в съавторство със студенти е чудесна възможност за създаване у тях на правилно отношение към процеса на писане на текстове с научен характер. Това е възможност за подобряване на качеството и ефективността на учене посредством създадени в съавторство текстове и пълноценно взаимодействие между различните участници в процеса на обучение.

Опитът, натрупан през годините, показва висока степен на мотивираност сред обучаваните и дава основания да се смята, че предлагането на възможност студентите да се включат в процеса по създаване на научен текст, и скъсяването на дистанцията преподавател – студент водят до допълнителна ангажираност и обогатяване на процеса на обучение.

Според Виолета Цакова: „Една от характеристиките на съвременната наука е осъщественият в общи линии преход от предимно индивидуална към доминиращо екипна работа, което в по-голяма степен съответства на нейната същност, потребности и равнище на развитие“ (Tsakova, 2012). За да се създадат библиотечни специалисти, отговарящи на днешната конкурентна професионална среда, е нужен нов подход при изграждането на култура на създаване на научни изследвания и в резултат от тях – на научни публикации. Настъпват промени в естеството на съвременната научна работа, която все повече изисква „...многоаспектност в предмета на изследване, интегрираност в теоретико-методологичната основа на изследването и многокомпонентност на изследователския инструментариум“ (Tsakova, 2012). Това от своя страна се нуждае от създаване на умения за работа в екип и изграждане на ползотворни творчески колективи.

В процеса на обучение на студентите се дава възможност да създадат научен текст под ръководството на своите преподаватели и в съавторство с тях. Друг аспект, свързан с публикационната дейност на студентите от УниБИТ, се отнася до провеждането на ежегодните Студентски научни конференции и изложби на университета. Те са свързани с възлагането на студентите в аудиторния и извънаудиторния учебен процес на актуални научни изследвания, посветени в една или друга степен на проблема за образованието по библиотечно-информационна социокомуникативна сфера. В рамките на учебните дисциплини и на двата факултета на УниБИТ от 2005 г. до днес се подготвят студентски изследвания, чиито автори имат възможност да ги представят. Инициатор на тези събития е проф. дпн Александра Куманова. Най-добрите от проучванията на студентите се публикуват в „Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ“ (без аналог в България; съизмерими с най-напредничавите традиции по света) (Kumanova, 2016).

Възможност за студентите да се включат в научната дейност на университета, е и Университетска младежка академия за управление на знанията (УМЛАУЗ). Тя е създадена през 2013 г. като Университетска лятна младежка академия за управление на знанията (ЛАУЗ), която през 2015 г. е преобразувана в УМЛАУЗ.

Основната цел на Академията е „да стимулира и подпомага студентите, докторантите и младите учени да вземат активно участие в различни курсове, майсторски класове, проекти, събития на национално и международно ниво. Също така да се стимулира тяхното участие в научната и публикационна дейност на университета чрез включването им в различни семинари, конференции, кръгли маси и т.н., което от своя страна е предпоставка за увеличаване на техните възможности за самоусъвършенстване и професионална реализация чрез създаването на нови знания и нови конфигурации от съществуващи знания.

В структурата на УМЛАУЗ функционират осем експертни групи с образователен характер, които имат задачата да подготвят специалисти в основните области, в които УниБИТ има институционална акредитация. В тях се търси баланс между теоретични знания и практически умения, които ще допринесат за реализирането на завършващите студенти на пазара на труда в икономика, основана на знание“ (Denchev, 2015). Чрез организирането на ежегодни форуми и конференции Академията стимулира публикационната активност на студентите и създава научно поле за реализация.

Всички изброени по-долу научни публикации на колеги от катедрата в съавторство със студенти не само имат научен принос, а и допринасят за формиране у студентите на умения за изследователска дейност и академично писане. Библиографският списък на публикациите на членовете на катедрата съвместно със студенти от нейното създаване до 2018 г. съдържа следните заглавия:

1. Босакова, К., Т. Велкова, Е. Игнатова. (2015). Развитие на съвременните библиотехнологии в условията на формиране на новата информационно-технологическа парадигма. *Образование и технологии*, № 6, 211–213.
2. Влъчкова, Илияна, Румелина Василева. (2017). Застъпничеството като проактивна промяна. Библиотеки, четене, комуникации : Петнадесета национална научна конференция с международно участие, Велико Търново, 17–18 ноември 2016 г., на тема „Дигиталната конверсия на книжовното и културно-историческо наследство“. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 288–301.
3. Денчев, Стоян и др. (2011). Информационна картина на феномена „информация“: Соц.-психол. и онтолог. дискурс (Емпир. изследване и теор. обобщение на Студентското науч. о-во при Специализираното висше у-ще по библиотекознание и информ. технологии). Табл. и графики към табл. / Стоян Денчев, Т. Тодорова, П. Златкова, С. Ефтимова, Е. Игнатова, М. Никова. Трудове на Студентското науч. о-во при Специализираното висше у-ще по библиотекознание и информационни технологии. София, Т. 5, 61–72.
4. Денчев, Стоян и др. (2010). Информационна картина на феномена „ценност“: Соц.-психол. и онтолог. дискурс (Емпир. изследване и теор. обобщение на Студентското науч. о-во при Специализираното висше у-ще по библиотекознание и информ. технологии). Табл. и 1398 графики към табл. / Стоян Денчев, Т. Тодорова, П. Златкова, С. Ефтимова, Е. Игнатова, М. Никова. Трудове на Студентското науч. о-во при Специализираното висше у-ще по библиотекознание и информационни технологии. София. Т. 5, 73–75.
5. Денчев, Стоян и др. (2011). Информационна картина на феномена „ценност“: Соц.-психол. и онтолог. дискурс (Емпир. изследване и теор. обобщение на Студентското науч. о-во при Специализираното висше у-ще по библиотекознание и информ. технологии). Табл. и графика към табл. : Морфолог. информ. карт. / Стоян Денчев, Т. Тодорова, П. Златкова, С. Ефтимова, Е. Игнатова, М. Никова, Б. Николова. Трудове на Студентското науч. о-во при Унив. по библиотекознание и информационни технологии. София, Т. 6, 158–179.
6. Денчев, Стоян и др. (2009). Научноизследователското творчество на членовете на Студентското научно общество на СВУБИТ. / Съавт.: С. Денчев, Иглика Гетова-Златева, П. Попова, С. Шапкалова, П. Златкова, С. Ефтимова, Е. Игнатова, Г. Трифонова. Нови информационни технологии в образователния процес: Доклади и съобщения от Третия научен семинар на СВУБИТ, проведен в Слънчев бряг на 8 – 10 май 2008 г. София: За буквите – О писменехъ, 111–150.

7. Ефтимова, С., Елена Симеонова, Калина Минчева. (2015). Библиотеката като пространство в пространството. *Научни трудове на СУБ – Пловдив. Серия Б: Естествени и хуманитарни науки.* Пловдив: СУБ, 223–226.
8. Ефтимова, С., Ивелина Дамянова. (2018). Проектът „Студентски практики“ – фаза 1 – възможност за възраждане на една училищна библиотека. *Библиотека*, № 5, 37–42.
9. Ефтимова, С., Ивелина Дамянова. (2018). Сто и двадесет години Народно читалище „Рила – 1898“, гр. Долна баня: ролята на читалищната библиотека като културен център. *Трудове на Университета по библиотекознание и информационни технологии.* – София: За буквите – О писменехь, № 16. София : За буквите – О писменехь.
10. Ефтимова, С., М. Горанова. (2019). Изграждането на доверие у гражданите – фактор за успеха на електронното правителство. Шести национален семинар „Европейските граждани и интелектуалната собственост – възприятие, осъзнатост, поведение“, 25–26 април 2018 г., 305–334.
11. Ефтимова, С., Марина Горанова. (2018). SWOT анализ на обществената библиотека в Колиърс Ууд, Южен Лондон. *Трудове на Университета по библиотекознание и информационни технологии.* София: За буквите – О писменехь, № 16.
12. Ефтимова, С., Траяна Велкова. (2015). Университетската библиотеката – елемент в системата на висшето образование. *Научни трудове на Университета по библиотекознание и информационни технологии*. Т. 13. София: За буквите – О писменехь, 35–41.
13. Ефтимова, С., Траяна Велкова. (2016). Интердисциплинарен подход за опазване на библиотечния фонд. *Научни трудове на Университета по библиотекознание и информационни технологии.* София: За буквите – О писменехь, № 14.
14. Ефтимова, С., Траяна Велкова. (2017). Аспекти от дейността на съвременната университетска библиотека. Съвременни стратегии и иновации в управление на знанието: доклади от втората научна конференция на УМЛАУЗ, Костенец, 2 – 4 ноември 2015. София: За буквите – О писменехь, 97–104.
15. Ефтимова, С., Траяна Велкова. (2017). Глобализация, информационно общество, общество на знанието и библиотеките. *Научни трудове на СУБ – Пловдив. Серия А: Обществени науки, изкуство и култура.* Пловдив, 210–213.
16. Ефтимова, С., Траяна Велкова. (2017). Преосмисляне на библиотечната мисия в новата социална среда. Съвременни стратегии и иновации в управление на знанието: Доклади от Третата научна конференция на УМЛАУЗ, Европейски парламент в

Брюксел, 4 май 2017 г. Състав. Стоян Денчев, Диана Стоянова, Мирияна Павлова, Събина Ефтимова, Тереза Тренчева. Науч. ред. Поли Муканова. София: За буквите – О писменехь, 38–43.

17. Игнатова, Е., Е. Гърдева. (2015). Затворническите библиотеки в България и Испания. *Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство*. Сборник с доклади, Т. 2, Част V: Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Българо-испански културни общувания. София: За буквите – О писменехь, 45–48.
18. Игнатова, Е., К. Босакова. (2015). Библиотека 2.0 и светът на информацията. *Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство*. Сборник с доклади, Т. 3, Част IX: Съвременни измерения на европейското образователно и научно пространство. Българо-малтийски културни общувания. София: За буквите – О писменехь, 357–359.
19. Парижкова, Любомира, Александър Йорданов. (2017). Управление на знанието в системата за национална сигурност. *Съвременни стратегии и иновации в управление на знанието*. Сборник. София:, За буквите – О писменехь, № 2, 193–198.
20. Парижкова, Любомира, Надежда Томова, Сандра Димитрова. (2012). Буккросингът – същност и популяризация: кампания на територията на УниБИТ. *Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век*, Сборник. София: За буквите – О писменехь, 546–550.
21. Парижкова, Любомира, Симона Душева, Паола Галович. (2018). Първи впечатления и изводи от проведено анкетно проучване сред учители по отношение четенето и дигиталната грамотност при ученици до 11 години. *Образование и технологии. Иновации в обучението и познавателното развитие,* № 9, 27–28.
22. Планска, К., Ася Йорданова, Александра Михайлова. (2015). Университетска младежка академия за управление на знанията – иновация и инструмент за развитие на университетското образование в УниБИТ. *Научни* трудове на Съюза на учените. Пловдив. Серия Б. Естествени науки и хуманитарни науки. Пловдив: СУБ, 2015, 237–240.
23. Планска, К., Любомира Парижкова. (2015). За филма „Книгата – нашето по-смислено настояще“. *Книгата – нашето по-смислено настояще.* Сборник доклади от форума Дни на книгата и авторското право в УниБИТ, София, 23 – 25 април 2015 г. София: За буквите – О писменехь, 236–237.
24. Симеонова, Е., С. Ефтимова. (2017). Накратко за достъпността и библиотеката. Съвременни стратегии и иновации в управление на знанието: доклади от втората научна конференция на УМЛАУЗ, Костенец, 2 – 4 ноември 2015 г. София: За буквите – О писменехь, 125–130.

25. Станчева, Силвия, Румелина Василева, Иванка Янкова, Деница Димитрова. (2018). Проучване и анализ на добри практики на професионално продължаващо образование и обучение в интерактивна образователна среда в България. *Иновативна образователна среда за непрекъснато професионално обучение в сферата на културните и творчески индустрии.* Е-сборник. Състав. Иванка Янкова, Румелина Василева. София: За буквите – О писменехъ, 13–36.
26. Тодорова, Т., Елисавета Цветкова, Деница Димитрова. (2014). Еразъм интензивните програми в УниБИТ – ефективна форма за международно образователно и професионално взаимодействие. Ефективността на библиотеките и подготовката на библиотечната кадри – залог за тяхното бъдеще. Доклади от XXIII Национална конференция на ББИА, София, 6 – 7 юни 2013 г. София: ББИА, 35–41.
27. Тодорова, Т., Емилия Сиракова. (2011). BOBCATSSS и студентските визии по актуалните въпроси на библиотечно-информационните науки и библиотечната професия. Библиотечният и културен мениджмънт и информационно-комуникационните технологии. Сборник с научни доклади и съобщения от научна конференция с международно участие, 3 – 4 септ. 2011, Бургас. / Състав. Иванка Янкова, Таня Тодорова. Ред. Румелина Василева. Рец. Стоян Денчев. София: За буквите – О писменехъ, 51–56.
28. Тренчева, Т., К. Планска, А. Йорданова. (2015). Управление на авторските правомощия върху музикални произведения в Интернет в България. Сборник от научен семинар „Интелектуалната собственост – формула за успех, творчество и иновации“, 27 – 28 април 2015 г. София: За буквите – О писменехъ, 31–46.
29. Янкова, Иванка, Деница Димитрова. (2017). Опитът на УниБИТ в професионалната подготовка и квалификация на библиотечни специалисти. Библиотеките – национална идентичност и многообразие. Нац. год. конф., 8 – 9 юни 2017, София, 31–36.
30. Янкова, Иванка, Камелия Нушева, Деница Димитрова. (2017). Професионалната квалификация в университетска информационна среда. Образованието и изследванията в информационното общество. Науч. докл. и съобщения от Десета национална научна конференция. 22 – 23 юни 2017 г., Пловдив, с. 112–120.
31. Todorova, T., Aneta Raykova et. al. (2012). E-motion of the Manager of Cultural Institution. Experiences within ERASMUS Intensive Programme IP LibCMASS at State University of Library Studies and Information Technologies in Sofia. Information in e-motion: Abstracts from 20th BOBCATSSS International Conference on Information Science, 23 – 25 January 2012, Amsterdam. Amsterdam: Bock+Herchen Verlag, 324– 327.

32. Todorova, T., Denitsa Dimitrova et. al. (2013). The changing role of the manager in the digital era: Findings from Erasmus IP LibCMASS 2012 Project. From Collections to Connections: Turning Libraries "Inside-Out": Proceedings from the 21th International BOBCATSSS Conference on Information Science, January 23 – 25, 2013, Ankara: Hacettepe University Department of Information Management, 202–204.

Моделирането на институционална среда, която насърчава използването на съществуващите знания и създаването на нови, ще допринесе за изграждането на общество, което е добре образовано и квалифицирано да създава, споделя и използва тези знания. Важно е да се работи за създаване на „връзка с икономическата, културната и социалната ситуация в България, чрез подготовка на студентите в посока извършване на плавен преход от теорията към практиката в контролирана учебна среда, която позволява на студентите да практикуват техните знания за придобиване на реален практически опит" (Stoyanova, 2016). Всички тези научни публикации на колеги от катедрата в съавторство със студенти имат не само научен принос, а и допринасят за формиране у студентите на умения за изследователска дейност и академично писане. Тази съвместна дейност допринася за изграждането на хармонична и стимулираща образованието среда.

БЕЛЕЖКИ

1. Други физически или юридически лица могат да бъдат носители на авторско право само в случаите, предвидени в ЗАПСП.
2. Важно е да се отбележи, че чисто нормативно съавторите трябва съвместно да решават въпросите относно използването на създаденото от тях произведение.
3. Към момента на написване на публикацията катедрата е с ново име: „Библиотечен мениджмънт и архивистика", но в текста се разглежда периодът 2008 – 2018 г., в който името на катедрата е „Библиотечен мениджмънт".

ЛИТЕРАТУРА

Цакова, Виолета. (2012). Съавторство при научни произведения. *Научни трудове на УНСС*, Т. 3, 61–97.

Закон за авторското право и сродните му права (ЗАПСП), https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401

Костов, Атанас. *Съавторство. Материалноправни и процесуални аспекти.* https://www.iusauthor.com/publikacii/82-saavtorstvo-materialnopravni-i-prozesualni-aspekti.html

Куманова, Александра. (2016). За ролята на научните изследвания, осъществявани от студентите на УниБИТ в съвременната система на образование по библиотечно-информационната социокомуникативна сфера. *Издател*, № 1–2, 42–48.

Denchev, S., T. **Trencheva**. (2015). The Summer Knowledge Academy as a Part of the University Research and Educational Environment. International Conference New Perspectives in Science Education. 4-th Edition, 2015, Florence, pp. 263–265.

Stoyanova, D., I. **Peteva**, S. **Denchev**. (2016). The Role of Universities in the Formation of Modern R&D Space through Creating New Educational Patterns. Proceedings of the 10th International Technology, Education and Development Conference (Valencia, Spain, 7 – 9 March, 2016), pp. 314–318.

REFERENCES
Tsakova, Violeta. (2012). Saavtorstvo pri nauchni proizvedenia. Nauchni trudove na UNSS, T. 3, 61–97.
Zakon za avtorskoto pravo i srodnite mu prava (ZAPSP) https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401
Kostov, Atanas. Saavtorstvo. Materialnopravni i protsesualni aspekti. // https://www.iusauthor.com/publikacii/82-saavtorstvo-materialnopravni-i-prozesualni-aspekti.html
Kumanova, Aleksandra. (2016). Za rolyata na nauchnite izsledvania, osashtestvyavani ot studentite na UniBIT v savremennata sistema na obrazovanie po bibliotechno-informatsionnata sotsiokomunikativna sfera. Izdatel, № 1–2, 42–48.
Denchev, S., T. **Trencheva**. (2015). The Summer Knowledge Academy as a Part of the University Research and Educational Environment. International Conference New Perspectives in Science Education. 4-th Edition, 2015, Florence, pp. 263–265.
Stoyanova, D., I. **Peteva**, S. **Denchev**. (2016). The Role of Universities in the Formation of Modern R&D Space through Creating New Educational Patterns. Proceedings of the 10th International Technology, Education and Development Conference (Valencia, Spain, 7 – 9 March, 2016), pp. 314–318.

CO-AUTHORSHIP IN ACADEMIC WRITING – OPPORTUNITY FOR COOPERATION BETWEEN LECTURERS AND STUDENTS

Abstract: *The report examines the possibilities for joint scientific work – co-authorship between lecturers and students in the process of academic work. Emphasis is placed on developing students' academic writing skills and building a publication culture through teamwork and achievement of collective results in science.*
The main objective of the report is to reveal the essence of co-authorship between lecturer and student, and to present the collaborative publishing activity of lecturers and students from the Department of "Library Management" for the period 2008 – 2018.

Keywords: *Department of "Library Management"; co-authorship; publishing activity; lecturers; students; bibliography*

Assist. Prof. Sabina Eftimova, PhD
Department of Library Management and Archival Science
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shoes Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: s.eftimova@unibit.bg

НОВИ ПОДХОДИ И ИНОВАЦИИ
NEW APPROACHES AND INNOVATIONS

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ДИГИТАЛНАТА КУЛТУРА. ДИГИТАЛИЗИРАНЕ НА КИРИЛИЦА

Христо Христов
Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *България неизменно е била и ще бъде част от европейското културно семейство. Цивилизационно и стратегически тя е мост за духовен трансфер на културни влияния. Доказали сме го исторически и на другите държави и народи, които ползват кирилицата в своята езикова, образователна и визуална култури. Съвременните информационни технологии и създаването на софтуерни платформи за електронно обучение осъществяват интеграцията на българските образователни програми с европейските и световните във виртуално образователно пространство. Обучението чрез електронни и телевизионни медии извежда на преден план графичната визия на предлаганите продукти, както и необходимостта от по-осезаемо присъствие на българската кирилица в тази графична образност.*

Ключови думи: *българска кирилица; дигитализирани шрифтове; образователни платформи*

България винаги е била част от европейското културно семейство. Колкото и да са се променяли политическите граници на държавата, според географската си дислокация тя си остава кръстопътна зона. Исторически и духовно България е на вечния кръстопът на народи и култури, оказващи си взаимно влияние. Кирилицата, независимо че е дело на славянските първоучители и равноапостоли св. св. Константин-Кирил и Методий, по своята същност е продукт на този културен обмен, без да ощетява културната ни идентичност.

България е един устойчив във времето и геополитическото пространство мост за трансфер на културни влияния и ние сме го доказали на държавите и народите, също ползващи кирилицата. С приемането на християнството в средата на IX в. българското общество прави своя цивилизационен избор. Избор не само политически, но и чисто прагматичен. С него обществото

става писмено, трите хиляди ученици на Климент Охридски са само малка част (Teofilact Balgarski), появява се писменият начин на запазване на информацията и което е още по-съществено, запазването и предаването на информация стават на собствена азбука.

Айзък Азимов, известен писател фантаст, в началото на 80-те години на миналия век предлага в есе своята визия за развитието на света през 2019 г., т.е. за времето преди една година. В част от есето той коментира виждането си за компютризирането на човечеството: „Образованието, което трябва да се промени в новия свят, ще се промени от този, който изисква промяната – компютъра. Училищата несъмнено ще продължат да съществуват, но добрите учители няма да могат да подбуждат любопитството, щом учениците могат да го удовлетворят вкъщи със собствения си компютър.

Най-накрая ще има възможност за всеки младеж и всеки възрастен да учи това, което иска, с темпото и начина, по който иска. Образованието ще стане забавно, защото ще идва отвътре, а няма да е насилствено налагано отвън...“ (Azimov). Погледнато в контекста на сегашната ситуация, прогнозата на именития фантаст е изключително актуална с изключение на виждането му за ситуацията с доброволното приемане на компютърното обучение. Действителността е коренно различна.

Но дали всъщност ситуацията, която наложи дистанционното преподаване в по-големи мащаби, не е и за добро?

В началото на XXI в. стартира проектът „Български виртуален университет“ (БУВ), чиято амбиция е първоначално да бъде национален образователен портал към всички университети в страната, като неговите независими функции и значение постепенно да се увеличат (Mitova). Планира се да започне създаването на регионални виртуални университети и на мрежа от взаимносвързани виртуални библиотеки. Една от целите на БУВ и на програмата като цяло е създаването на софтуерни платформи за електронно обучение, както и на виртуални библиотеки, центрове за дистанционно обучение, виртуални университети и кампуси. Друга също толкова важна цел на БУВ е да се насърчи интеграцията на българските виртуални образователни програми с европейските в световното образователно пространство. Перспективата на подобно обучение се проявява в дните, когато планетата е обхваната от епидемия. Развитата мащабна национална програма i-България за компютризация на българските училища, за изграждане на верига от обществени телецентрове в цялата страна, както и за свързване на всички университети и научни институти с високоскоростна интернет мрежа дава своя нагледен резултат.

Обучението чрез електронни и телевизионни медии отново извежда на преден план графичната визия на предлаганите продукти, както и необходимостта от по-голяма застъпеност в тези продукти на българската кирилица. Краят на миналото и началото на настоящото столетие се смятат

за най-плодотворни по отношение на теоретичното стандартизиране и графичното усъвършенстване на шрифтовете и тяхната типографска терминология. С навлизането на дигиталните шрифтове чрез масовизацията на компютърните технологии се разширява и полето за тяхното приложение. Налице са стотици професионални и непрофесионални организации, сдружения и групи, които активно развиват и популяризират графичната визия на този вид шрифтове.

През вековете човешката мисъл е била представяна чрез говоренето и писането. Шрифтът оформя обществения вкус и е редно да имаме чувство към него, особено към българските кирилски шрифтове. Шрифтът е част от изкуството и културата на дадена епоха и ако е подходящо използван, може да обогати визуалната картина на предлагания продукт. Разнообразието от шрифтове, които са в употреба днес, доказва наличието на различни културни ценности, прави различните култури по-близки и достъпни чрез разширените възможности за достъп до информация.

Колкото и да са „невидими“, шрифтовете са нещо специфично, но и детайл от общото. Последното е една от причините електронните медии да не обръщат внимание на вида кирилица – руска или българска, която използват във визията на своя продукт. Спецификата на шрифта е в областта на интереси на ограничен кръг от хора, повечето – специалисти, свързани със създаването на български кирилски шрифтове, и графични дизайнери. Но това знание не би и трябвало да е масово, тъй като се употребява от повечето хора като краен продукт. Те не се замислят за дизайна, духа, облика и функцията, които конкретният шрифт ще придаде на конкретния дизайн или бранд. Шрифтът, като своеобразно изкуство, притежава неговите компоненти, един от които е, че всички го потребяват, без всички да го разбират. Той е част не само от нашата култура, а и от културата на много европейски народи.

България винаги е имала традиция в изкуството на шрифта, една приемственост, която е част от развитието на културата на нацията. Тази традиция е част от еволюционното израстване на нацията, от това тя да е на нивото на останалите европейски народи. Еволюцията на шрифта е общовалидна, но и с характерните особености на отделните държави.

Дигиталната ера предизвика раздвижване на световния пазар на шрифтове, което възникна традиционно в страните от Западна Европа. Огромният руски пазар също не изостава и изисква от майсторите на шрифтове да създават нови кирилски шрифтове. За този факт споменава в свое интервю един от най-големите производители на кирилски шрифтове – руски и български – Светослав Симов – Свет, собственик на „Fontfabric – Дигитална букволеарна“: [В Русия – бел. моя, Х. Х.] Там държат много на кирилицата си, много западни брандове са на кирилица, нещо, което тук не

може да видим. И ние можем само да вземаме пример, в това отношение това е идентичност...“ (Slav).

Фирмата на Светослав Симов е основен радетел и двигател за развитие и разширяване на използването на българската кирилица. От години тя е неизменно в първите 50 в класациите „Най-продавани“ на сайтове като MyFonts.com, Fonts.com, FontSpring. com. Разделянето на кирилицата на руска и българска е както условно, така и строго специфично. Спецификата на българската е, че тя стои по близо до естественото писане, претърпяла е еволюционно и историческо развитие – особено видно в повечето главни букви. За сметка на това редовните са типично български, продукт на хилядогодишното развитие на нашата азбука. Новите технологии позволяват много по-лесното правене на шрифтове, те са непрекъснато развитие на писмото, вдъхновено от нуждите на продуктите и технологиите.

Визуалният елемент е важен в дигиталния свят, на първо място, защото първосигналното възприемане е визуалното. Без значение от естеството на визуалната част (рекламна визия, принт материал, уебсайт или друго), това е първичният контакт с потребителя, който е съответно и краен клиент. Затова е много важно точно във визуалната част да може потребителят да се запознае с българската кирилица, без да се съобразява с нейните предимства и естетически качества. Българската кирилица присъства навсякъде около нас със спецификата на редовните букви, почиваща на първоосновата – ръкописния шрифт на старославянските книги. Това прави българската форма по-разпознаваема за окото, което не се изморява при четене – процесът на четене не е буква по буква, а силуетно, по редове, по групи от букви и думи. Уникалният силует на знаците в словосъчетанието създава съответно уникален силует на цялата дума.

Поведението на авторите се диктува от динамиката на пазара и реалната употреба на нови авторски шрифтове, но така е било във всяка епоха. По същността си дизайнът на буквата е призван да следва функцията, да намира конкретни решения на естетически, комуникационни или функционални проблеми. Уникалната ситуация днес, когато поради стеклите се обстоятелства се налага интензивно използване на дигитални продукти и електронни медии, може да спомогне за безболезненото масово навлизане на българската кирилица в предлаганите на потребителите продукти. Вече повече от десетилетие радетелите за навлизането на нашата кирилица на официално и ежедневно ниво провеждат многобройни акции, събития, изложби и лекции, свързани с темата, но невинаги срещат разбиране от държавните органи и институции. Неразбираемо е, когато имаш свой собствен вариант на кирилицата, а този вариант е и първообраз, да използваш руска кирилица. Особено при наличието на множество български графични дизайнери, занимаващи се с калиграфия и изкуството

на шрифта – хора, приели традицията на творците, работили преди тях и развиващи това изкуство в днешно време. Приемствеността е част от еволюционното развитие на една нация, от нейната култура, от академичните ѝ традиции, от нейното израстване.

Упоритата работа на българските шрифтописци доведе до създаването през последните години на множество сериозни шрифтови семейства на българска кирилица с конкретно и общо приложение, включително такива, създадени с мисъл за спецификите на дългите текстове и продължителното четене. Благодарение на този труд българската кирилица днес е в разцвет и бавно, но сигурно изпълнява мисията си да решава редица от належащите проблеми в типографията, за което ѝ помага специализираното образование в областта на шрифтовия дизайн.

Изкуството на калиграфията и шрифтовия дизайн е в своеобразен ренесанс с развитието на компютърните технологии. На базата на традициите на старобългарската ръкописна книга, на българската печатна традиция, се създават нови семейства шрифтове с българска кирилица. В момента съществува тенденция голяма част от наследството на утвърдените ни шрифтописци, наложили визуалните норми, с чиито културни и исторически корени се гордеем и ни представят пред европейската и световната общност, да бъде дигитализирано, за да може тази красота да достигне чрез новите технологии до повече хора и да бъде внедрена в типографията. Настъпилите резки промени в начина на преподаване са подходяща възможност за приобщаването на обучаваните към естетиката на родната ни кирилица. Образованието вероятно ще се промени, ще се промени и основното средство, чрез което се извършва то – компютърът, като това няма да предизвика края на образователната система в този ѝ вид. Училищата несъмнено ще продължат да съществуват.

ЛИТЕРАТУРА

Теофилакт Български. *Пространно житие на Климент Охридски.* //www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html [online 30.04.2020]

Азимов, Айзък. Роботи, компютри и живот в Космоса – 2019-а през погледа на Айзък Азимов: https://webcafe.bg/obshtestvo/88652025-roboti-kompyutri-i-zhivot-v-kosmosa-2019-a-prez-pogleda-na-ayzak-azimov.html, [online 30.04.2020]

Митова, Деница. Български виртуален университет – история, приложение и цели: https://cutt.ly/euTRTKU [online 30.04.2020]

Светослав Симов / интервюто взе Слав. http://12mag.net/people/svetoslav-simov/

REFERENCES

Teofilact Balgarski. Prostranno zhitie na Kliment Ohridski. //www.promacedonia.org/bugarash/ko/teofilakt1.html [online 30.04.2020]

Azimov, Ayzak. Roboti, kompyutri i zhivot v Kosmosa – 2019-a prez pogleda na Ayzak Azimov: https://webcafe.bg/obshtestvo/88652025-roboti-kompyutri-i-zhivot-v-kosmosa-2019-a-prez-pogleda-na-ayzak-azimov.html, [online 30.04.2020]

Mitova, Denitsa. Balgarski virtualen universitet – istoria, prilozhenie i tseli: https://cutt.ly/euTRTKU [online 30.04.2020]
Svetoslav Simov / Intervuto vze Slav. http://12mag.net/people/svetoslav-simov/

CONTEMPORARY TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE CULTURE OF DIGITALIZATION

Abstract: *Bulgaria has been constantly part of the European cultural community and the country itself is a connection for the transfer of cultural influences. We have presented this link to other countries and people who use and used the Cyrillic alphabet. The contemporary information technologies, the creation of e-learning software platforms allow the integration of the Bulgarian educational programs with the European and world ones in the virtual educational space. The education through electronic and television media again brings ahead the graphical vision of the products offered, as well as the need for greater presence of the Bulgarian Cyrillic in these products.*

Keywords: *Bulgarian Cyrillic; digitized fonts; educational platforms*

Assist. Prof. Hristo Hristov, PhD
Department of Culture, historical heritage and tourism,
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko Shosse Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: h.hristov@unibit.bg

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ
REVIEWS AND ANNOTATIONS

ИЗЛЕЗЕ ОТ ПЕЧАТ КНИГАТА „РЪКОПИСНИЯТ БЪЛГАРСКО-ИТАЛИАНСКИ РЕЧНИК НА ОТЕЦ МАУРИЦИО ОТ 1845 Г.“ (РЕЦЕНЗИЯ)

Поли Муканова
Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Във връзка с католическите мисии в българските земи през XIX в. са съставяни речници от свещеници италианци, които, за съжаление, днес са с неизвестно местонахождение. Речникът на отец Маурицио да Кастелацо от 1845 г. е единственият за момента съхранен и достигнал до нас такъв ръкопис.*

Ключови думи: *българи католици; български език; български ръкописи; речници; XIX в.*

Излезе от печат книгата „Ръкописният българско-италиански речник на отец Маурицио от 1845 г.“ на гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (БАН). Изданието съдържа пълния текст на най-стария запазен и открит българско-италиански речник. Той е съставен през 1845 г. от католическия свещеник от Ордена на капуцините отец Маурицио да Кастелацо. Текстът на речника е придружен от обстойно езиковедско изследване, както и от резюмета на италиански и английски език.

Книжнината на българите католици се представя от различни по жанр, език и графика произведения и затова не е уместно тя да се нарича „българска католическа литература“, макар че се среща и под това наименование, тъй като в нея се включват не само религиозни произведения, но също така епистоларно творчество, историографски съчинения, речници и граматики.

Българско-италианският речник на отец Маурицио да Кастелацо от 1845 г. (нататък – РБИР) може и трябва да бъде причислен към образците на книжнината на българите католици, въпреки че неговият съставител не е от български произход. Това не е единственият труд на този свещеник, за него се знае, че е писал също така множество произведения на български език, за съжаление, днес с неизвестно местонахождение. Отец Маурицио е

разбирал ясно своята мисия да спомогне за утвърждаването на католическата вяра сред своето паство. Това е предопределило и ролята му на книжовник, автор на текстове на народен български език. Именно самосъзнанието му на мисионер сред българите католици и стремежът му да се доближи до тях, пишейки на техния език, водят до съставянето на българско-италианския речник от 1845 г. Това е достатъчен аргумент за причисляването на това лексикографско пособие към образците на книжнината на българите католици. РБИР съдържа непроучена до момента лексика на българското население от южните български земи през съответния исторически период и ще подпомогне бъдещи научни изследвания в областта.

Отец Маурицио е изпратен в южните български земи през 1844 г. и остава там 12 години, т.е. до 1856 г. Служил е в селата Дуванлии и Житница. На първата страница на неговия речник се чете датата 27 юли 1845 г. Това означава, че съставителството е започнало много скоро след пристигането. Възможно е отец Маурицио да е започнал изучаването на българския език преди своето отпътуване от Италия. В РБИР се откриват и следи от други почерци, които са доказателство, че този ръкопис е служил дълго във времето, имал е повече от един ползвател и е бил използван за целите на мисионерството.

Речникът на отец Маурицио да Кастелацо е българско-италиански, водещата дума е българската, което означава, че той е създаден по-скоро с цел да бъде разбиран езикът, говорен от местното население, там, където този свещеник е служил. Знаем, че подобни речници са съставяни и от други мисионери в този период, но те са с неизвестно местонахождение. Това превръща този писмен паметник в ценен извор за историята на българския език в този период, тъй като е най-старият запазен и открит за момента българско-италиански речник.

Речникът на отец Маурицио е съставен от две части с общ обем 104 листа с размери 145 х 98 мм. Съдържа около 3500 думи. В началото, след заглавната страница на речника, е поместено кратко граматическо въведение в обем от 5 страници. Думите са подредени в две колони. В лявата са българските лексеми, написани с латиница, а в дясната са техните италиански съответствия. Азбучният принцип на подредбата невинаги е спазен. В повечето случаи срещу една българска дума е поместено само едно италианско съответствие, но се наблюдават и изключения, в които са представени два или повече синонима, като понякога синоними има само при единия от езиците.

Българско-италианският речник на отец Маурицио да Кастелацо е ръкопис, написан изцяло с латиница, която се използва и за предаването на българските думи. Графико-правописната му система е сходна с тази, която се открива при основателите на т.нар. „павликянска книжнина“ през

XVIII в. Петър Ковачев Царски и Павел Гайдаджийски Дуванлията. По същия начин тя следва в голяма степен италианския правопис, което в случая е логично предвид италианската националност на основния съставител на речника. Вероятно отец Маурицио е записвал българските думи така, както ги е чувал. В изследването си Магдалена Абаджиева представя примери и наблюдения, насочващи към заключението, че през втората половина на XVIII в. в книжнината на българите католици се установяват нови трайни характерни черти в областта на правописа, които продължават да се проявяват и през XIX в. Това говори за приемственост между отделните книжовници и за традиция, която стъпва върху първите произведения на народен език от XVIII в.

В главата, посветена на фонетичните особености, авторката допуска, че особеностите на РБИР отразяват говора, въз основа на който е съставен речникът, въпреки че подчертава, че чуждият произход на съставителя и фактът, че той не е владеел добре езика, поставят такава теза под въпрос. Поради тази причина в изследването са направени съпоставки с особеностите на павликянския говор, в зоната на който попадат селата, в които се знае, че е служил отец Маурицио. Коментирани са само примери, написани от основния съставител, с уговорката, че не може да се търсят пълни съвпадения с диалектните особености поради наличието на идиолект на автора на речника. В заключение е казано, че РБИР отразява особеностите на няколко говора и не може да се определи точно като павликянски, той също така е повлиян от традицията в книжнината и от идиолекта на съставителя си.

В главата, посветена на лексиката, авторката групира думите както по чуждо езиково влияние, така и в тематични групи, като всяка група е анализирана отделно.

Книгата на Магдалена Абаджиева откроява личността на отец Маурицио да Кастелацо и неговия принос за развитието на книжнината на българите католици, като привежда нови данни за дейността на този мисионер в българските земи и представя за първи път негово произведение – пълния текст на българско-италианския речник, съставен през 1845 г. Този ръкопис е единственият запазен и открит до момента източник, който съдържа думи от бита и живота на българите католици от XIX в. Всички останали достигнали до нас образци са пряко свързани с религиозните практики на тази общност или с нейната история, но представеният тук ръкопис на отец Маурицио е единственият запазен речник на тази част от българското население от XIX в. и затова той заслужава особено внимание. Неговото публикуване е принос към историята на българската книжнина, представя непроучено до този момент произведение и дава допълнителни данни за начините, по които българите католици са използвали латиницата като графика в своите произведения. Лексиката в речника на отец Маурицио

представлява интерес както за изследователите на българския език, така и за тези, занимаващи се с етнолингвистика, културология и история. Намиращи се между Изтока и Запада, българите католици са обект на разнопосочни влияния, които се проявяват и в техния език. Традиционните книжовни думи съжителстват с османизми, хърватизми и думи от италиански произход. Речникът на отец Маурицио съдържа и много диалектизми, както и думи, които досега не са засвидетелствани в лексикографските източници и които разширяват научните знания за диалекта на българите католици през XIX в. Уводът, посветен на спецификите на глаголите в българския език, ще обогати знанията на специалистите за развитието на граматическата литература през съответния период.

Изданието на речника на отец Маурицио да Кастелацо от 1845 г. представлява интерес и за всички католици в България, които биха желали да научат повече за историята на своята общност и за нейните книжовни традиции.

ЛИТЕРАТУРА

Абаджиева, Магдалена. Ръкописният българско-италиански речник на отец Маурицио от 1845 г., София, 2020. 328 с.

REFERENCES

Abadzhieva, Magdalena. Rakopisniyat balgarsko-italianski rechnik na otets Mauritsio ot 1845 g., Sofia, 2020. 328 s.

THE BOOK "THE MANUSCRIPT BULGARIAN-ITALIAN DICTIONARY OF FATHER MAURIZIO FROM 1845" HAS BEEN PUBLISHED

Abstract: *In connection with the Catholic missions in the Bulgarian lands in the 19th century, dictionaries were compiled by Italian priests, which unfortunately today have an unknown location. Father Maurizio da Castellazo's 1845 dictionary is the only such manuscript that has survived to the present day.*

Keywords: *Bulgarian Catholics; Bulgarian language; Bulgarian manuscripts; dictionaries; XIX Century*

Assist. Prof. Polly Mukanova, PhD
Department of Library and Information Sciences and Knowledge Management
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shose Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: p.mukanova@unibit.bg

УКАЗАНИЯ ЗА АВТОРИТЕ

Списание „Издател“ разглежда само ръкописи, които попадат в неговия тематичен обхват и са оформени в съответствие с настоящите Указания. Изпратените статии трябва да съдържат оригинални научни резултати и идеи.

С изпращането на ръкопис или илюстрация до редакцията на списание „Издател“ авторът се съгласява да преотстъпи правата за анонсиране, публикуване и разпространение в изданията на издателството. Авторските права на публикуваните текстове и илюстрации са собственост на издателството за срока, определен в ЗАПСП.

След получаването му ръкописът преминава процедура на оценка от двама анонимни независими рецензенти и проверка чрез софтуер за плагиатство. На базата на препоръките на рецензентите и проверката се взема решение за публикуване или отхвърляне на ръкописа. Списанието си запазва правото да не публикува текст, за който при проверката е установена степен на подобие, надвишаваща 20%.

Не се разглеждат ръкописи, които са публикувани, подготвят се за печат или са изпратени до друго издание. Преди да публикува ръкопис, списанието си запазва правото да поиска писмена декларация от автора за оригиналността на текста и описаните в него резултати, както и че към настоящия момент ръкописът не е предложен за публикуване или публикуван в друго издание.

Решението за публикуване на ръкопис се определя от препоръките на рецензентите и не означава непременно съгласие на редакцията със застъпваните от автора идеи. Редакторите могат да редактират ръкопис, когато това е необходимо.

Авторите, както и техните научни или учебни организации, не дължат заплащане за публикуване в списанието и не получават хонорар за публикувани текстове.

Авторите на приетите за публикуване ръкописи получават потвърдително съобщение в рамките на шест месеца от датата на предоставяне. При липса на отговор в рамките на шест месеца от датата на предоставяне, ръкописът се смята за отхвърлен и авторът има право да го предостави за разглеждане в друго списание. Материали, които не са одобрени за публикуване, не се връщат на авторите.

Нарушаването на настоящите Указания или на етичните принципи за публикуване на научни текстове ще се смята за отказ от сътрудничество между автора и изданието за в бъдеще.

Общи указания

За оформяне на ръкописите се използва стандартна текстообработваща програма. Приложенията под формата на графики, таблици или илюстрации трябва да са годни за четене и обработка с масово използвани за подобни цели програми.

Не се поощряват:

– подробното представяне в текста на общодостъпни теоретични постановки;
– посочването на литература, която не е ползвана в текста;
– самоцитиранията (препоръчва се позоваването на собствени изследвания да става в бележка под линия, а не в цитираната литература).

Ръкописите и илюстрациите се изпращат в електронен вид – като приложен файл (attachment) към съпровождащото писмо на електронен адрес publisher@unibit.bg или на диск на следния адрес за кореспонденция: УниБИТ 1, „Цариградско шосе“ № 119, София 1517, България, кабинет 201, за списание „Издател“.

Подготовка на ръкописа

Ръкописите може да бъдат предоставени от автора на български или на английски език.

Препоръчителният обем на ръкописа е до 25 000 знака (с паузите между знаците) – без специфични изисквания по отношение на шрифт или начин на форматиране. Не се поощрява специфично форматиране в основния текст (булети, табулатори, подчертаване).

Ръкописът се структурира по следния начин:

На основния език на текста се изписват: заглавие на статията; име и институция на автора (без академични степени и длъжности); резюме и ключови думи; пълен текст; благодарности; приложения; бележки; литература. Ако текстът не е на английски език, следват: литература на латиница – транслитерирана или преведена; заглавие, резюме и ключови думи на английски език; пълна визитка на автора с академична позиция, име на организация, данни за персонална регистрация в научни бази, пощенски и електронен адрес – на английски език. Когато основният текст е на английски език, в края на публикацията се добавя единствено подробна визитка на автора.

Таблици, фигури, илюстрации и техните надписи се представят както в основния текст, така и като отделен файл. Ако обемът им не позволява поставяне в основния текст, задължително трябва да бъде посочено мястото им в текста – табл. 1, фиг. 2 и т.н.

Оформяне на бележки и литература

Благодарностите и бележките се изписват само на езика на основния текст – в края на ръкописа. Мястото на бележките се маркира в текста на статията с арабски цифри като горни индекси, а самите бележки се оформят в общ параграф като endnotes.

Ползваната литература (ако основният текст не е на латиница) се изброява в два отделни параграфа в края на ръкописа. В първия параграф литературата се изброява в оригинал. Във втория параграф се повтаря на латиница – в оригинал, транслитерирано или преведено, съдържанието на предишния параграф.

Списъкът на използваната литература съдържа литературни източници, които са достъпни за проверка или справки. Мястото на всички останали източници, включително от интернет, е в раздела „Бележки“, заедно с допълнителни обяснения или сведения, свързани с основния текст.

Представянето на литературните източници се оформя по следния ред: автор, година на издаване, заглавие, град на издаване и име на издателя (печатницата). Примерите по-долу показват как трябва да става това.

Списания

ЛИТЕРАТУРА

Николов, Г. (2018). Марко Поло. Безсмъртно е твоето море. *Издател, том XX, брой 1*, 54–58.

REFERENCES

Nikolov, G. (2018). Marko Polo. Bezsmartno e tvoeto more. *Izdatel, vol. XX, issue 1*, 54–58.

Такива източници се цитират в основния текст като (Nikolov, 2018). При необходимост от посочване на конкретна страница тя се изписва след двоеточие (Nikolov, 2018: 55–57)

Книги

ЛИТЕРАТУРА

Иванов, А. (2020). *Скритите оръжия в рекламата*. София: Изток-Запад.

REFERENCES

Ivanov, A. (2020). *Skritite orazhiya v reklamata*. Sofia: Iztok-Zapad.

Такива източници се цитират в основния текст като (Ivanov, 2020). При необходимост от посочване на конкретна страница тя се изписва след двоеточие (Ivanov, 2020: 56).

Книги/сборници с редактор

Carman, T. (2005). On the Inescapability of Phenomenology (pp. 67–89). In: Smith, D. W. & Thomasson, A. L. (Eds.). *Phenomenology and Philosophy of Mind*. Oxford: Clarendon Press.

Коректури

Преди публикуване на ръкописа авторът ще получи коректура, която да прегледа и върне в редакцията в срок от една седмица. На този етап не са допустими значими промени в текста.

Отпечатъци

Публикуването се обявява на автора с писмо, съдържащо .pdf на статията. Авторът може да ползва отпечатък на своя труд в полза на кариерното си развитие или за комуникация с други изследователи.

GUIDELINES FOR AUTHORS

Izdatel (Publisher) journal considers only manuscripts that fall within its thematic scope and are in accordance with these Guidelines. Submitted articles must contain original scientific results and ideas.

By sending a text or illustration to Izdatel journal, the author agrees to assign the rights to announce, publish and distribute in Izdatel publications. The copyright of the published texts and illustrations is the property of the publishing house for the term specified in The Copyright Law.

Upon receipt, the text undergoes an evaluation procedure by two anonymous independent reviewers and verification through plagiarism software. Based on the recommendations of the reviewers and the plagiarism software, a decision is made to publish or reject the text. The journal reserves the right not to publish a text for which the degree of similarity exceeding 20% has been established during the plagiarism check.

Texts that have been published, are being prepared for printing or have been sent to another publisher are not considered. Before publishing a text, the journal reserves the right to request a written declaration from the author about the originality of the text and the results described in it, as well as that at present the manuscript has not been offered for publication or published in another edition.

The decision to publish a text is determined by the recommendations of the reviewers and does not necessarily imply the consent of the editors to the ideas presented by the author. Editors can edit a text when needed.

Authors, as well as their scientific or educational organizations, do not have to pay a fee for publication in the journal and do not receive a fee for published texts.

Authors of submitted for publication texts receive a confirmation message within six months from the date of submission. In the absence of a reply within six months from the date of submission, the manuscript shall be deemed rejected and the author has the right to submit it for consideration in another journal. Materials that are not approved for publication are not returned to the authors.

Violation of these Guidelines or of the ethical principles for publishing scientific texts will be considered as a refusal to cooperate between the author and the publisher in the future.

General guidelines

A standard word processing program is used to format the manuscripts. Applications in the form of graphs, tables or illustrations must be readable and easy to process with programs widely used for such purposes.

We do not encourage:

- the detailed presentation in the text of publicly available theoretical statements;
- the indication of literature not used in the text;
- self-citations (it is recommended to refer to one's own research in a footnote and not in the cited literature).

The texts and illustrations should be sent in electronic form – as an attachment to the e-mail address: publisher@unibit.bg or on a disk to the following address for correspondence: UniBIT-1, 119 Tsarigradsko Shosse, Sofia-1784, Bulgaria, office 201, for IZDATEL magazine.

Text preparation

Texts can be provided by the author in Bulgarian or English.

The recommended volume of the text is up to 25,000 characters (spaces included) – without specific requirements in terms of font or formatting. Specific formatting in the main text (bullets, tabs, underlining) is not encouraged.

The text is structured as follows:

In the main language of the text are written: title of the article; name and institution of the author (without academic degrees and positions); summary and keywords; full text; acknowledgements; appendices; notes; literature. If the text is not in English: literature in Latin – transliterated or translated; title, summary and keywords in English; full business card of the author with academic position, name of organization, data for personal registration in scientific databases, postal and e-mail address – in English. When the main text is in English, only a detailed business card of the author is added at the end of the publication.

Tables, figures, illustrations and their captions are presented both in the main text and as a separate file. If their volume does not allow placement in the main text, their place in the text must be indicated – Table. 1, Fig. 2, etc.

Notes and References

Acknowledgments and notes are written only in the language of the main text – at the end of the text. The place of the notes is marked in the text of the article with Arabic numerals as superscripts, and the notes themselves are formed in a general paragraph as endnotes.

References (if the main text is not in Latin) are listed in two separate paragraphs at the end of the text. In the first paragraph, the literature is listed in the original. In the second paragraph the content of the previous paragraph is repeated in Latin (if original), transliterated or translated.

The list of used literature contains sources that are available for review or reference. The location of all other sources, including the Internet, is in the Notes

section, together with additional explanations or information related to the main text.

The presentation of the literary sources is formed in the following order: author, year of publication, title, city of publication and name of the publisher (printing house). The examples below show how this should be done.

Journals

REFERENCES

Nikolov, G. (2018). Marko Polo. Bezsmartno e tvoeto more. *Izdatel, vol. XX, issue 1,* 54 – 58.

In the text this should be referred to as: (Nikolov, 2018). If a certain page needs to be pointed out, it should be preceded by a colon (Nikolov, 2018: 55 – 57)

Books

REFERENCES

Ivanov, A. (2020). *Skritite orazhiya v reklamata*. Sofia: Iztok-Zapad.

In the text this should be referred to as: (Ivanov, 2020). If a certain page needs to be pointed out, it should be preceded by a colon (Ivanov, 2020: 56).

Books/edited proceedings

Carman, T. (2005). On the Inescapability of Phenomenology (pp. 67 – 89). In: Smith, D.W. & Thomasson, A. L. (Eds.). *Phenomenology and Philosophy of Mind*. Oxford: Clarendon Press.

Proofreading

Before publishing the text, the author will receive a proofreading to review and return to the editors within a week. No significant changes to the text are allowed at this stage.

Printing

The publication is announced to the author with a mail containing .pdf of the article. The author can use the imprint of his work for the benefit of their career development or for communication with other researchers.

ИЗДАТЕЛ
„За буквите – О писменехъ“
Университет по библиотекознание и информационни технологии
ДИРЕКТОР
Доц. д-р Диана Стоянова
бул. „Цариградско шосе“ № 119,
ет. 2, 213
София 1784, България
тел.: +359 898 73 19 93
е-поща: d.stoyanova@unibit.bg

Списание „Издател“ излиза два пъти годишно: книжка 1 – януари – юни; книжка 2 – юли – декември.
Формат: 70/100/16. Печатни коли: 5.

PUBLISHER
„Za Bukvite – O pismeneh“
University of Library Studies and Information Technologies
DIRECTOR
Assoc. Prof. Diana Stoyanova, PhD
Tsarigradsko Shosse 119 Blvd.,
fl. 2, 213
Sofia 1784, Bulgaria
tel.: +359 898 73 19 93
E-mail: d.stoyanova@unibit.bg

Publisher Journal is published twice a year: book I – January – June; book II – July – December.
Size: 70/100/16. Printed Quires: 5.

ISSN 1310-4624 (Print)
ISSN 2367-9158 (Online)

ISSN 1310-4624 (Print)
ISSN 2367-9158 (Online)

Очакваме вашите предложения за научни публикации и рецензии, които да бъдат публикувани в юнската книжка на сп. „Издател“ (2021), на адрес: publisher@unibit.bg